

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Christopher Tammet

Väljendusvabaduse probleeme *on-line* meedias

Magistritöö

Juhendaja PhD Marianne Paimre

Tallinn

2017

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. SÕNAVABADUS JA INTERNETIKOMMENTAARIUM	7
1.1 Sõnavabadus kui demokraatliku ühiskonna alustala.....	7
1.2 Interneti kommentaariumi olemus.....	10
1.3 Sõnavabadus internetikommentaariumis.....	13
1.4 Fakti ja väärtusotsustused.....	15
1.5 Sõnavabaduse piirid.....	16
1.6 Sõnavabaduse piiramine internetis.....	20
1.7 Õigus reputatsiooni (au) kaitsele.....	21
2. ISIKUTE KAITSE KOMMENTAARIUMIS	25
2.1 Avaldaja ja levitaja.....	25
2.2 Delfi kohtuasi.....	27
2.3 Magyar Tartalomszolgaltatók Egysége és Index.hu Zrt vs. Ungari kohtuasi.....	31
2.4 Eesti kohtupraktika.....	32
2.5 Meetmeid millega portaalipidajad saavad kolmandaid isikuid kaitsta.....	34
2.5.1 Teata ja kõrvaldamise süsteem.....	34
2.5.2 Eelmodereerimine.....	36
2.5.3 Registreerimise kohustus.....	36
3. VÄLJENDUSVABADUSE PROBLEEME DELFI UUDISTEPORTAALI NÄITEL	40
3.1 Vihakõne.....	41
3.2 Teiste õigusi rikkuvad kommentaarid.....	43
3.3 Vulgaarsed kommentaarid.....	44
3.4 Analüüsitud artiklid.....	45
3.4.1 Vulgaarsed kommentaarid.....	48
3.4.2 Vulgaarsed kommentaarid Delfi kommentaariumis:.....	49
3.4.3 Vihakõne.....	53
3.4.4 Vihakõne sisaldanud kommentaarid Delfi kommentaariumis:.....	54
3.4.5 Teise õigusi rikkuvad kommentaarid.....	56
3.4.6 Teise õigusi rikkuvad kommentaarid Delfi kommentaariumis:.....	56
KOKKUVÕTE	59
PROBLEMS WITH THE FREEDOM OF EXPRESSION IN ONLINE MEDIA	64
KASUTATUD KIRJANDUS	67
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	69
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	69
ANALÜÜSITUD DELFI ARTIKLID	70

KASUTATUD LÜHENDID 72

SISSEJUHATUS

Digitaalmaal on inimeste igapäevaelus aina suurem ja olulisem roll. Viimane statistika näitab, et 2017. a jaanuarikuu seisuga on internetikasutajaid¹ 3,773 miljardit.² Arvestades, et planeedil Maa on inimeste rahvaarv 2017. aasta aprillikuu seisuga *circa* 7,5 miljardit³, saab järeldada, et internetikasutajaks on maakeral iga teine inimene, arenenud piirkondades nagu Euroopa, Põhja-Ameerika ning Jaapan isegi enam kui iga teine inimene.

Interneti kasutamise populaarsust ja suurt tarbijaskonda saab põhjendada mugavusega. Just mugavus oli see omadussõna, mis ajendas internetiloojat Sir Tim Burners-Leed⁴ looma rakendust, mis rahuldaks inimeste vajaduse mugavalt ja kiiresti informatsiooni vahetada. Burners Lee arendaski välja 1990. aastate alguses interneti-keskkonna, mida nimetatakse *Web 2.0*⁵-ks. Sellise keskkonna iseloom peitub selles, et inimestele ei pakuta staatilist keskkonda, mis oli *Web 1.0* tunnuseks, vaid keskkonda, mille sisu loomisse saavad kõik inimesed omalt poolt panustada. Kuna interneti sisu loomisse saavad panustada kõik inimesed, kellel on ligipääs internetile, on mõeldamatu, et keegi jõuaks kontrollida ja piirata informatsiooni erinevate failide kujul, mida sisestatakse internetti. Suur on interneti panus ka sellesse, et inimkond on jõudnud infoühiskonda, sest ilma internetita poleks võimalik nii kiiresti info vahetada nagu tänapäeval seda tehakse ja seega poleks infoühiskonnale omast kiiret infovahetust.

Internet on andnud uusi võimalusi ka ettevõtetele. Paljud ettevõtted on leitavad internetist, sest omavad veebilehekülge (teisisõnu kodulehte). Veebileheküljed võivad olla loodud erinevatel eesmärkidel. Mõned ettevõtted on loonud veebilehe lihtsal eesmärgil, näiteks selleks, et ainult jagada oma kontaktandmeid ja olla nähtavad, kui inimesed neid guugeldavad⁶. Teine valdkond veebilehti on need, kes teenivad otseselt raha klikkide ja reklaamidega. Näiteks, kui minna juhuslikule veebilehele ja näha seal reklaame, siis võib olla kindel, et see veebileht teenib reklaamidega raha. Reklaamide „ülespanek“ veebilehele maksab: mida suurem on veebilehe liiklus (küllastajate arv kuus) seda kallim on reklaamipind veebilehel. Seoses reklaamide

¹ Siinkirjutaja kasutab terminit „internet“ läbivalt magistritöös väikese algustähega. Seda kooskõlas Emakeele Seltsi keeleteoimkonna 30.06.2008 otsusega, mille järgi võib ülemaailmse arvutivõrgu Interneti kõrval üldisemat võrgustku mõistet nimetada ka laensõnaga - internet. Eesti Keele Instituut. Keelenõuanne. – Arvutivõrgus: <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=8&id=54>, 13.04.2017.

² <https://wearesocial-net.s3.amazonaws.com/uk/wp-content/uploads/sites/2/2017/01/Slide007.png>

³ <http://www.worldometers.info/world-population/> 13.04.2017

⁴ Arvutivõrgus: <http://webfoundation.org/about/vision/history-of-the-web/>

⁵ Web 2.0 nimetuse mõtles välja Tim O'Reilly. Arvutivõrgus: <http://www.oreilly.com/tim/bio.html>

⁶ Eesti Keele Instituut lubab kasutada üle-võetud-sõna 'guugeldama'. Arvutivõrgus: <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=0>

ülespanekuga on veebilehe omanikule tähtis ka võimalikult kaua külastajaid oma lehel hoida. Selline lähenemine aitab rohkem reklaami müüja, sest mida kauem inimesed on veebilehel, seda rohkem nad näevad (erinevat) reklaami ja seega seda suurem on võimalus, et ostetakse/tellitakse reklaamitud asi. Üks võimalus, kuidas inimesi kauem veebilehel hoida, on pakkudes neile uudiste, artiklite kommenteerimise võimalust. Pakkudes artiklite kommenteerimise võimalust saab mitut asja korraga edendada. Esiteks, saab inimesi kauem veebilehel hoida, kui nad saavad seal realselt midagi teha – näiteks kommenteerida. Teiseks, kommenteerimine on kaudselt demokraatia edendamine, sest artiklite kommenteerimine on oma sisult selline tegevus, mis edendab sõnavabadust (ja seeläbi ka demokraatiat). Sõnavabaduse edendamisel internetikommentaariumides võib olla ka negatiivne mõju.

Sõnavabadus nagu iga teinegi põhivabadus pole absoluutne. Põhiseaduse § 45 kohaselt on igäihel õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil. Seda õigust võib seadus piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks. Seadus võib seda õigust piirata ka riigi ja kohalike omavalitsuste teenistujatele neile ameti tõttu teatavaks saanud riigi- või ärisaladuse või konfidentsiaalsena saadud informatsiooni ning teiste inimeste perekonna- ja eraelu kaitseks, samuti õigusemõistmise huvides.

Käesoleva magistritöö teema on ajendatud ühiskonnas aina kasvavast problemist, milleks on laim ja solvamine internetikommentaariumites ning 2015. aasta Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi ka EIK) suurkoja otsusest kohtuasjas Delfi⁷. Magistritöö uurimisprobleem on: kuidas liigitatakse laimavaid ja solvavaid kommentaare õiguslikult, mis selliste kommentaaride tuleks teha ja kui palju tegelikult esineb laimavaid kommentaare Delfi uudisteportaalis. Lähtudes eeltoodust on käesoleva magistritöö hüpotees: seadus näeb ette laimava kommentaari kustutamise aga seda ei tehta portaalipidaja poolt.

Magistritöö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis uurib autor, mida kujutab endast sõnavabadus ja kas sõnavabadus laieneb ka internetikommentaariumidele. Teises peatükis autor analüüsib, kuidas kaitsa inimesi laimavate kommentaaride eest ning kes vastutavad kommentaaride eest: kas kommentaaride kirjutaja või kommenteerimiskeskonna pakkuja. Kolmandas peatükis teeb autor kvantitatiivse uurimismeetodiga analüüsi, kui palju on

⁷ EIKo suurkoda, 16.06.2015, 64569/09, *Delfi vs. Eesti*.

laimavaid kommentaare Delfi kommentaariumis ja kuidas vastavalt sisule kommentaare liigitada saab.

Autorile teada olevate andmete kohaselt pole varem uuritud *on-line* väljaannete kommentaariumites olevaid laimavaid ja solvavaid kommentaare.

1. SÕNAVABADUS JA INTERNETIKOMMENTAARIUM

1.1 Sõnavabadus kui demokraatliku ühiskonna alustala

Eesti Vabariigi kõige ülimuslikumas seaduses – põhiseaduses⁸ – pole ära märgitud liitsõnasid „sõnavabadus” ega „väljendusvabadus”. Sõnavabaduse mõtte ja tähenduse saab siiski tuletada põhiseaduse §-st 45 lõigust 1, mis sätestab, et „igäihel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil.” Liitsõna „sõnavabadus” justkui viitaks sellele, et Eestis kehtib ainult sõnaline vabadus ideid, mõtteid avaldada, aga põhiseaduse § 45 mõtte kohaselt võib siiski levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja informatsiooni lisaks sõnale ka trükis, pildis või muul viisil. Inglise keeles kasutatakse väljendit *freedom of expression* ja prantsuse keeles *liberte d'expression*, milledele eestikeelne otseväste oleks „väljendusvabadus”.⁹ Autor siiski eelistab kasutada „väljendusvabaduse” asemel käesolevas magistritöös väljendit „sõnavabadus”, sest see sõna on laialdasemalt levinud Eestis.

Lisaks põhiseadusele, mis jõustus 3. juulil 1992, on Eestis jõustunud ka Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon¹⁰ (edaspidi Euroopa inimõiguste konventsioon). Euroopa inimõiguste konventsioon jõustus 16. aprillil 1996. aastal. Eelmainitud konventsioonis on sõnavabadus sõna-selgelt ära mainitud. Konventsiooni artikli 10 kohaselt:

1. Igäihel on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb vabadust oma arvamusele ning vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma ametivõimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest. Käesolev artikkel ei takista riikidel nõuda radio-, televisiooni või filmiettevetelt tegevuslubasid.

2. Kuna nende vabaduste kasutamisega kaasnevad kohustused ja vastutus, võidakse selle kohta seaduses ette näha formaalsusi, tingimusi, piiranguid või karistusi, mis on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud riigi julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse või ühiskondliku turvalisuse huvides, korratuste või kuritegude ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste maine või õiguste kaitseks, konfidentsiaalse teabe avalikustamise vältimiseks või õigusemõistmise autoriteedi ja erapooletuse säilitamiseks.

Siinjuures võiks piirduda põhiseaduse ja konventsiooniga, sest ülejäänud Eesti õigusaktid peavad olema nendega kooskõlas ning on keelatud nii põhiseaduse kui välislepingu (Euroopa

⁸ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

⁹ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 15.

¹⁰ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2000, 11, 57.

inimõiguste konventsiooni) kitsendav tõlgendamine ja rakendamine¹¹, aga parema ülevaate andmiseks tuleb ära mainida ka Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti¹², mis kaitseb samuti sõnavabadust. Pakti artikli 19 punkti 2 kohaselt on igal inimesel õigus vabalt arvamust avaldada. See õigus kätkeb vabadust hankida, saada ja levitada igasugust informatsiooni ja ideid, sõltumata riigi piiridest, nii suuliselt, kirjalikult kui ka ajakirjanduse või kunstiliste väljendusvormide või teiste vahendite kaudu omal valikul.

Kuna põhiseaduse ja Euroopa inimõiguste konventsiooni tekst on abstraktsed nagu seaduste tekstid oma olemuselt on ja peavadki olema (selleks et oma sõnastuses ja mõttes võimalikult paljusid olukordi hoomata), siis on vaja sõnavabaduse sisu laiemaks mõistmiseks vaadelda konteksti ehk põhiseaduse ja konventsiooni preambulat. Preambula on oluline, sest koosneb kõrge üldistusastmega üldkehtivatest ja hinnangulistest väärtustest, printsiipidest ja normidest, mistõttu preambula pole mitte põhiseaduse ripats, kaunistus ega sissejuhatus, vaid selle tuumik, ideede, eesmärkide ja normi- ja faktiüldistuste kese, võti, millest peavad lähtuma kõik normi loojad, tõlgendajad ja rakendajad.¹³ Põhiseaduse preambulas on sätestatud põhimõte, et Eesti riik on rajatud „vabadusele, õiglusele ja õigustele” ehk siis ka sõnavabadusele. Lisaks on tähtis §-s 1 sätestatud demokraatia põhimõte, mida tuleb käsitada kui Eesti ühiskonnakorralduse ühte aluspõhimõtet. Ära peab märkima ka §-s 10 kajastatud inimväärikuse ja demokraatliku õigusriigi põhimõtte.¹⁴

Rahvusvaheliste lepingute (konventsioonide) tõlgendamise põhijuhised on kirjas Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioonis.¹⁵ Viini konventsiooni artiklis 31 on sätestatud tõlgendamise üldnorm: lepingut tõlgendatakse heas usus, andes lepingus kasutatud mõistetele konteksti arvestades tavatähenduse ning lähtudes lepingu mõttest ja eesmärgist. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni preambulas on sätestatud muu hulgas põhimõtted nagu „õiguste üldine ja tõhus tunnustamine ning järgmine”, „inimõiguste ja põhivabaduste järgimine ning elluvuumine” ning „tõhus poliitiline demokraatia mõistmise ja järgimise taotlus.”

¹¹ Vt PS §-d 10 ja 11, § 102.

¹² Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt. – RT II 1994, 10, 11.

¹³ H.Schneider. Põhiseaduse preambula: tema tähtsus ja õiguslik loomus. *Juridica*, 1996/9, lk 449.

¹⁴ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 15.

¹⁵ Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon. – RT II 2007, 15.

Mõlemas, nii põhiseaduses kui ka Euroopa inimõiguste konventsiooni preambulas, oli ära märgitud demokraatia edendamine ning õiguste järgimine. Seega nii põhiseaduse kui konventsiooni norme tuleb tõlgendada demokraatia võtmes.¹⁶

Rait Maruste on öelnud, et „demokraatia eeldab pluralismi, tolerantsust ja avarahoiakulisust”.¹⁷ *Handyside*-i otsuses kohus sõnas, et „sõnavabadus on üks põhitingimusi demokraatlike ühiskondade progressiks ja iga indiviidi arenguks.”¹⁸

Castells'i kohtuasjas kohus sõnas „Ei tohi unustada pressi kesket osa õigusriigis /.../. Pressivabadus annab avalikkusele ühe parima võimaluse avada ja kujundada arvamusi oma poliitiliste liidrite ideedest ja hoiakutest. Eriti annab see aga poliitikutele võimaluse peegeldada avalikku arvamust ja reageerida sellele, seega annab see igapäevase võimaluse osaleda poliitilises debatis, mis ongi demokraatliku ühiskonna sügavaks olemuseks.”¹⁹

Sõnavabadus on väärtus iseenesest, kuid selle olulisus ei piirne üksnes sõnavabaduse endaga, vaid see on oluline eeldus ja tingimus mitme muu õiguse ja vabaduse tegelikuks ja asjakohaseks toimimiseks. Sõnaõigus on oluline valimisõiguse, mõtte-, süüme- ja ühinemisvabaduse, informatsioonilise enesemääratluse ja privaatsuse jm õiguse ja vabaduste kasutamisel. On pikemalt selgitamata selge, et ilma sõnavabaduseta on teiste õiguste ja vabaduste toimimine piiratud ning üksikisikul raske vastu seista võimu omavolile ja kuritarvitustele, lõppkokkuvõttes aga avaliku võimu ja selle kandjate hoidmisel kokkulepitud reeglite ehk moraali ja seaduste raames. Aga sõnavabadus on möödapääsematu ka ühiskonnas aset leidva mõistmiseks, ühiskondlike kokkulepete saavutamiseks ja ühiskonnale kõige sobivamate lahenduste leidmiseks. Sõnavabaduse sellise fundamentaalse tähenduse tõttu võib väita, et õiguste konflikti korral valitseb (ehk moodas keeles ruulib) sõnavabadus.²⁰

Autor on seisukohal, et sõnavabadus on üks demokraatliku ühiskonna põhiväärtusi ja alustalasid ning ka kontrolliorganism. Kontrolliorganism selles aspektis, et kui ajakirjandusel poleks õigust, vaba voli ja ka kohustust kirjutada kõigil teemadel ja kõigest isikutest, siis oleks paljudes ühiskonnakihtides, eriti riigijuhtidega seotud teemadel, puudulik või vähene kajastamine ning sellisel kujul riigijuhtide isoleeritus ja ajakirjandusliku kriitika puudumine ei

¹⁶ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 15.

¹⁷ *Ibid*, lk 15

¹⁸ EIKo 07.12.1976, 5493/72, *Handyside vs. United Kingdom*, punkt 49.

¹⁹ EIKo 23.04.1992, 11798/85, *Castells vs. Spain*, punkt 43.

²⁰ Vt viide nr 16.

oleks omane demokraatlikule ühiskonnale. Sõnavabadus on möödapääsmatu instrument, kui ühiskond tahab end pidada demokraatlikuks.

1.2 Interneti kommentaariumi olemus

2017. aasta aprillikuu seisuga kasutab interneti *circa* 50% kogu maailma rahvastikust.²¹ Internet ei ole enam staatiline kasutajate jaoks loodud ja kontrollitud sisu, vaid selle sisu loovad järjest suuremas ulatuses just kasutajad ilma teise isiku loa, juhise ning modereerimiseta. Sellise nn paljudelt-paljudele interneti iseloomustamiseks on kasutusel mõiste *Web 2.0*, millega tähistatakse inimestevahelise infovahetuse ja koostöö uut tasandit mitmesuguste sotsiaalvõrgustike, vikide, veebipäevikute, netilevi, RSS-toidete, ühisjärjehoidjate, ühismärgendamise, ühistarkvara, veebi-programmiliidest ning mitmesuguste veebiteenuste kaudu.²² Võib väita, et internet koosneb valdavas osas anonüümsete isikute poolt koostatud sisust, sest võimalusi interneti sisu täiendada on palju, aga samas ei kontrollita, kes seda sisu lisab. Seega võib öelda, et interneti sisu loovad valdavas osas anonüümsed isikud. Lisaks sisu loojatele on internetiteenuse vahendajad, kes ei saa olla anonüümsed.

Internetiteenuse vahendajad on teenuse osutajad, veebimajutuse teenuse pakkujad, magistraalvõrgu teenuse pakkujad, *on-line* turuplatside operaatorid ning otsingumootorite teenusepakkujad. Teenuse osutajad töötlevad sadu miljoneid andmeedastusi päevas ning talletavad või lingivad kümneid miljoneid kolmanda isiku loodud elemente. Internetiteenuse vahendajad suudavad sellist andmemahu töödelda vaid tänu asjaolule, et protsess on automatiseeritud.²³ Niivõrd suure andmemahu hulgas võib olla ka ebaseaduslikke andmeid, näiteks piraatvara, autoriõiguste ja kaubamärgiõiguste rikkumisi, kellegi isikuteõiguste rikkumisi, lapspornograafiat ja muud taolist.

Internetikommentaarium on *Web 2.0* tehnoloogial põhinev rakendus, mille sisu loovad samuti kasutajad. Interneti kommentaariumi otstarve seisneb selles, et inimesed saavad selles veebikeskkonnas avaldada arvamust, levitada ideid ning saada ja edastada informatsiooni. Kommentaariumitel on ka demokraatlik ja majanduslik eesmärk. Näiteks edendavad kommentaariumid sõnavabadust juhul, kui inimesed seal ideid avaldavad ning kommentaariumide eesmärk seisneb ka reklaami müümisel. Nimelt, kui inimesed kommenteerivad, siis nad on sellevõrra kauem veebilehel ja veebileht saab rohkem reklaami

²¹ <https://wearesocial-net.s3.amazonaws.com/uk/wp-content/uploads/sites/2/2017/01/Slide007.png>

²² K. Turk. Teabe talletaja deliktiõiguslik vastutus. Magistritöö. Juhendaja J.Lahe. Tartu Ülikool 2010, lk 6.

²³ M. A. Lemley. Rationalizing Internet Safe Harbors. – Journal of Telecommunication & High Technology Law, 6. 2007-2008, lk 101, 101.

müüa. Mida kauem hoitakse inimesi veebilehel ja mida rohkem inimesi veebilehel on, seda kallimat hinda saab küsida ettevõtjatel, kes soovivad oma teenust/toodet veebilehel reklaamida. Eestis olevatest kommentaariumidest on populaarseim Delfi. Isik saab igat Delfi veebilehel olevat uudist kommenteerida, seejuures pole kohustuslik kasutajaks registreerimine.

Eesti Ajalehtede Liit leiab, et ajalehtede veebiväljaannete juurde loodud kommenteerimisvõimalust ei käsitleta ajakirjandusliku tegevusena ning seal avaldatud arvamused on lugejate seisukohad ning kajastavad ühiskonas levivaid arvamusi, mille sisu eest ajalehed ei saa vastutada. Arvestades tehnika arengut on võimalik kõigil isikutel, kellel on ligipääs internetile, levitada oma arvamust lugematule hulgale inimestele. Ajalehed ei peaks tegema kunstlikke takistusi tehnika arengust tingitud võimaluste kasutamisele. Samas arendamiseks ühiskonnaliikmete vastutustunnet peavad kommentaatorid tunnetama vastutust oma sõnade eest.²⁴

Internetikommentaariumeid iseloomustab anonüümsus ja toimetamata sisu. Inimesed reeglina ei pea ennast kasutajaks registreerima. Selline lähenemine on mugav kommenteerijale, sest saab aega viivitamata asuda kommenteerima ning inimesed on ka julgemad, kui saavad anonüümselt arvamust avaldada. Kriitik Tiit Hennoste on interneti kommentaariumide anonüümsuse kohta öelnud järgnevat:

„/.../ Üks olulisi netikommide anonüümsuse seletusi on olnud seesama hirm. Inimesed ei julge avalikult öelda. Veel enam, kui inimesed ei kardaks oma nime all oma seisukohti väljendada, siis poleks suuremat osa kommide probleemist olemaski. Loomulikult, valimatult sõimata ei saaks. Aga oma arvamuse saaks välja öelda küll. Kokkuvõte on lihtne. Hirm on tunne, mis elab silmnähtavalt Eesti rahva sees. Ja see pole mingi nõukogude aja pärand. See on loodud siin ja praegu. Ja kokku oleme saanud surnud hirmuringi.”²⁵

Teine omadus, mis iseloomustab kommentaariumi, on toimetamata sisu. Kommentaariumide sisu loovad kasutajad. Samal seisukohal on ka Eesti Ajalehtede Liit, kelle aramus on, et internetikommentaariumi ei saa käsitleda ajakirjandusliku tegevusena, vaid tegemist on avaliku foorumiga, kus inimesed saavad arvamust avaldada.²⁶

²⁴ Online kommentaaride hea tava lepe. Eesti ajalehtede Liidu Nõukogu. 30.10.2008. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.eall.ee/lepped/online.html> (29.03.2017).

²⁵ T. Hennoste. Üleskutse arvamuskirjutajale. – Sirp 20. November 2008.

²⁶ Vt viide 24, p 4.

Seadustest reguleerib internetis toimuvat tegevust infoühiskonna teenuse seadus (InfoTS).²⁷ Eelmainitud seaduses on välja toodud juhised, mis tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2000/31/EÜ. Direktiivi nimetatakse teisisõnu ka e-kaubanduse direktiiviks.

Infoühiskonna teenus on sama seaduse § 2 lõike 1 kohaselt teenus, mida osutatakse majandus- või kutsetegevuse raames teenuse kasutaja otsesel taotlusel ja mille puhul andmeid töödeltakse, säilitatakse ja edastatakse digitaalkujul andmete töötlemiseks ja säilitamiseks mõeldud elektrooniliste vahendite abil, kusjuures osapooled ei viibi üheaegselt samas kohas.

Levinumad infoühiskonna teenused on andmete ülekande ja salvestuse teenus, otsinguteenus, elektroonilised ajakirjad ja ajalehed, pangandusteenus, kindlustusteenus, investeringud ja teised finantsteenused, ekspertteenused, meelelahutusteenused, reklaam- ja turundusteenused, kaupade müük jmt.²⁸ InfoTS ei määratle infoühiskonna teenuse osutaja legaldefiniitsiooni, aga e-kaubanduse direktiivi kohaselt on infoühiskonna teenuse osutajaks iga infoühiskonna teenust osutav füüsiline või juriidiline isik.

Internetiteenuse pakkujad jagunevad juurdepääsu pakkujateks²⁹ ja kombineeritud pakkujateks³⁰. Juurdepääsu pakkumine ei sisalda ainult sissehelistamiskeskust³¹, vaid ka ühenduse saamiseks vajaminevaid protokolle.³² Teenus, mida pakutakse ei ole lihtsalt informatsiooni edastamine, vaid täpsemalt kasutaja arvuti integreerimine kommunikatsioonide võrgustikku. Lisaks juurdepääsu võimaldamisele avaldavad kombineeritud teenusepakkujad ka oma materjale.³³ *On-line* meediaväljaanded on kombineeritud internetiteenuse pakkujad, kes avaldavad ise artikleid ja pakuvad juurdepääsu internetikommentaariumile, mille sisu loovad kasutajad. Internet kommentaariumi pidaja (näiteks Delfi, Postimees) on e-kaubanduse direktiivi kohaselt teabe talletajad.

²⁷ Infoühiskonna teenuse seadus. – RT I, 12.07.2014, 48.

²⁸ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehekülj. Arvutivõrgus:
<http://www.mkm.ee/infoühiskonna-teenused/>

²⁹ *Access provider.*

³⁰ *Mixed provider.*

³¹ *Dial-up point.*

³² Interneti puhul näiteks IP-aadressi, domeeninimeteenust.

³³ S. Luide. Interneti-teenuse pakkujate õiguslik staatus ja vastutus. – *Juridica* 2001/1, lk 330.

1.3 Sõnavabadus internetikommentaariumis

Eelnevas magistritöö alapeatükis sai ära märgitud, et sõnavabadus on üks vahendeid, millega tagada ja edendada demokraatlikku riigikorraldust. Sõnavabadus saab oma sisulist eesmärki ainult siis täita, kui sõnavabadus kannab ideid, arvamusi ning ühiskonna osalistel on ligipääs kogu teabele, mis neid huvitab. Seega on suur roll meedikaväljaannetel, et uudiseid, nii öelda kõige laiemas tähenduses, inimestele pakkuda. Veel enam, see on ajakirjanduse kohustus. *Lingens*'i³⁴ kohtuasjas märgiti, et ajakirjandusel lasub kohustus edasi anda teavet ja mõtteid nii poliitilistel teemadel kui ka kõigis teistes avalikkusele huvi pakkuvates küsimustes ning lisaks „mitte üksnes ajakirjandusel ei ole ülesanne edasi anda sellist teavet ja mõtteid, vaid avalikkusel on õigus neid ka saada.”

Teiselt poolt on sõnavabadus üks instrumente, millega julgustada meediat jagama ideid, arvamusi ja infot. Vähe sellest, mitte ainult eneseväljendajail ei ole õigust sellisele väljendusele, informatsiooni ja ideede väljendamisele, „/.../ vaid publikul on õigus ka sellist informatsiooni saada.”³⁵

Kodaniku ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 19 lõike 2 kohaselt on igal inimesel õigus vabalt arvamust avaldada. See õigus kätkeb vabadust hankida, saada ja levitada igasugust informatsiooni ja ideid, sõltumata riigi piiridest, nii suuliselt, kirjalikult kui ka ajakirjanduse või kunstiliste väljendusvormide või teiste vahendite kaudu omal valikul. Vahendit, kanalit millega sõnavabadust teostada pole märgitud.

ÜRO inimõiguste raportöör Frank La Rue on öelnud, et „internet on üks 21. sajandi kõige võimsamaid instrumente, millega suurendada võimu kasutamise läbipaistvust, ligipääsu informatsioonile ja millega hõlbustada kodanike kaasamist demokraatlike ühiskondade rajamisse.”³⁶ Lisaks eelmainitule, La Rue hinnangul kohaldub sõnavabadus ka virtuaalsele väljendusvormisele - „Virtuaalne väljendusvabadus on inimõigus nagu iga teinegi inimõigus.”³⁷

Lisaks La Rue'le peab ka ÜRO Inimõiguste Nõukogu (edaspidi IÕN) esmatahtsaks sõnavabaduse laienemist interneti sisule ning sõnavabaduse kaitset internetis. Nimelt võttis

³⁴ EIKo 08.07.1986, 9815/82, *Lingens vs Austria*.

³⁵ Ibid.

³⁶ F. La Rue. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression. 16.05.2011. A/HRC/17/27, lk 4. Arvutivõrgus:

http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf

³⁷ Ibid.

IÕN 2012. aastal vastu otsuse³⁸, milles kinnitas, et sõnavabadus peab olema kaitstud ka internetis.

Eesti statistika aastaraamatu kohaselt kasutas 2015. aastal Eesti elanikest, kes olid vanuses 16-74 eluaastat, 88% interneti. Euroopas Liidus oli sama näitaja 79%. Seega oleks üpriski mõeldamatu, kui enamus arenenud riikide rahvastikust kasutab interneti, aga sõnavabadus ei laieneks interneti sisule. Eelmainitud statistika pinnalt võib ka öelda, et internet on tänapäeval peamine informatsiooniallikas ja kommunikatsiooni edastamise vahend. Simona Hiion on oma magistritöös³⁹ väitnud, et „tänapäeval on internet, sealhulgas internetikommentaarium, üks peamisi vahendeid, mille kaudu on inimesel võimalik saada informatsiooni ja ennast väljendada.” Autor nõustub selle seisukohaga, sest informatsiooni otsitakse eelkõige interneti vahendusel.

Toetudes eeltoodule on autor seisukohal, et sõnavabadus laieneb ka internetis olevale ning sealhulgas ka internetis olevatele kommentaaridele. Lisaks näeb ette ka õiguspõhimõtte, et seadust tõlgendatakse nii *tänase-päeva-seisuga*. Sama on öelnud ka Euroopa Inimõiguste kohus lahendis *Stoll vs Šveits*, kus sõnati, et „Konventsiooni (Euroopa Inimõiguste Konventsioon-autor) tuleb tõlgendada tänapäeva kontekstis.”

³⁸ Human Rights Council. The promotion, protection and enjoyment of human rights on the internet, 20th session. 5.05.2012. Arvutivõrgus: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-2_en.pdf (14.04.2017), p 1.

³⁹ S. Hiion. Sõnavabadus Interneti kommentaariumides: õiguslikud aspektid. Magistritöö. 2014. Arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42729/hion_simoona.pdf (14.04.2017).

1.4 Fakti ja väärtusotsustused

Selle jaoks, et hinnata, millisele konkreetsele tekstile sõnavabadus kohaldub, tuleb eristada informatsiooni ja ideesid. Nii põhiseadus kui ka Euroopa inimõiguste konventsioon – mõlemad - eristavad sõnavabaduse kontekstis infot ja ideesid. Taoline eristamine osutab selgelt sellele, et väljendusvabadus ei piirdu üksnes kontrollitava faktilise teabe esitamisega, vaid see hõlmab ka arvamuste, ideede, veendumuste, kriitika, hinnangute, mõtete ja kujutluste väljendamise.⁴⁰ Ehk siis sõnavabaduse sobivuse hindamise teeb keeruliseks olukord, kus sõnavabadusega on kaitstud ka väärtusotsustused. Väärtusotsustused teadagi on subjektiivsed. *Thorgeir Thorgeirson*'i⁴¹ otsuses Islandi vastu kohus sõnas, et „puudub alus arvata, nagu laieneks Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 10 ainult tõesele informatsioonile.” Seega, sõnavabaduse kaitse laieneb nii teabele, mis on objektiivselt tõene, kui ka eneseväljendusele ja teabele, mis objektiivselt tõene ei pruugi olla, kuid on tõene väljenduse autori arvates.⁴²

Fakti ja väärtusotsustust saab eristada selle alusel, et fakte saab tõendada. *Dalban*'i⁴³ asjas Rumeenia vastu lükkas Kohus selgelt tagasi Rumeenia kohtute poolt poliitiku reputatsiooni kahjustamise eest ajakirjaniku süüdimõistmisel kasutatud väite, et ajakirjanik peab hoiduma kriitiliste väärtusotsustuste kasutamisest juhul, kui ta ei suuda tõendada nende tõesust.

Praktika⁴⁴ on näidanud, et internetikommentaariumides moodustavad suurema osa teabest (kommentaariumidest) väärtusotsustused mitte faktidel põhinev info. Selguse mõtteks olgu öeldud, et teatud nõuded kehtivad ka väärtusotsustustele. Rait Maruste⁴⁵ hinnangul: „väärtusotsustus ei või olla puhtalt spekulatiivne, väljamõelduslik. Teiseks peab arvamuse või hinnangu väljaütleva lähtuma heast tahtest ja üldisest huvist ning kolmandaks ei tohiks hinnangu vorm kalduda vulgaarsustesse, teadlikku solvamisse või inimväärikuse alandamisse.”

Kuna väljendusvorme ja viise on palju, siis ei saa olla ühest lähenemist sõnavabaduse kaitse hindamisel, vaid tuleb alati lähtuda konkreetsest kaasusest ja selle kontekstist. Parameetrid mida saab arvesse võtta on eneseväljenduse olemus (poliitiline, äriiline või kunstiline),

⁴⁰ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelvalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 17.

⁴¹ EIKo 25.06.1992, 13778/88, *Thorgeir Thorgeirson vs Iceland*.

⁴² S. Hiion. Sõnavabadus Interneti kommentaariumides: õiguslikud aspektid. Magistritöö. 2014, lk 16. Arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42729/hion_simoona.pdf (14.04.2017).

⁴³ EIKo 28. 09.1999, 28114/95, *Dalban vs Romania*, lk 17.

⁴⁴ Sellele keskendub käesoleva magistritöö 3. peatükk

⁴⁵ Vt viide nr 40.

eneseväljenduse edastamise kanal (nt piiratud, piiramatu, osaliselt piiratud) ning sihtgrupp (auditorium), kellele väljendus on suunatud.⁴⁶

Sõnavabaduse kaitse hindamisel tuleks arvestada ka sellega, et erinevates eluvaldkondades ja ühiskonnakihtides on väljendusvabaduse määr erinev. Kõige avaram on poliitilise ehk avaliku elu küsimustes, kitsam muudes valdkondades ning kõige piiratum eraelu sfääris.⁴⁷

1.5 Sõnavabaduse piirid

Sõnavabadus (väljendusvabadus) ei ole absoluutne vabadus nagu teisedki põhiõigused. Seega sõnavabadusele kehtivad piirangud.

Kuna väljendusvabadusel on keskne roll demokraatliku ühiskonna toimimises ja igapäevase vabast arengus, siis selle vabaduse kasutamisele kaasnevad ka kohustused ja vastutus. Sõnavabaduse piiramise ja sekkumise peamine põhjus on konflikt individuaalsete ja ühiskondlike huvide vahel. Konflikti lahendamise põhiülesandeks on leida õiglane tasakaal individuaalsete õiguste ja ühiskondlike huvide vahel.⁴⁸

Lubatud sõnavabaduse piirangud on järgmised. ÜRO pakti artiklis 19 punktis 3 on sätestatud järgnev: käesoleva artikli 2. punktis (s.o õigus sõnavabadusele – autor) ettenähtud õiguste kasutamine toob kaasa erilised kohustused ja erilise vastutuse. Järelikult võib see olla seotud mõningate kitsendustega, mis aga peavad olema kehtestatud seadusega ja olema hädavajalikud:

- a) Teiste isikute õiguste ja reputatsiooni austamiseks;
- b) Riikliku julgeoleku, avaliku korra, elanikkonna tervise ja moraali kaitsmiseks.

Seega laias laastus on sõnavabadus lubatud nii kaua, kui sellega ei rikuta teiste inimeste õigusi, riiklikku julgeolekut või avalikku korda.

Sarnaselt ÜRO paktile lubab ka Euroopa inimõiguste konventsioon piirata sõnavabadust. Konventsiooni artiklis 10, lõigus 2 on sätestatud järgnev: kuna nende vabaduste (s.o sõnavabaduse lubamisega – autor) kasutamisele kaasnevad kohustused ja vastutus, võidakse seda seostada niisuguste formaalsuste, tingimuste, piirangute või karistustega, mis on fikseeritud seaduses ning on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud riigi julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse või ühiskondliku turvalisuse huvides, korratuste või kuritegude

⁴⁶ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 19.

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ *Ibid.*

ärahooldmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste reputatsiooni või õiguste kaitseks, konfidentsiaalse teave avalikustamise vältimiseks või õigusemõistmise autoriteedi erapooletuse säilitamiseks.

Loend ei ole ammendav, kuid on selge ja range nõue, et iga rakendatav piirang või sekkumine peab olema ette nähtud seaduses ja olema demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Kohus on mitmel korral rõhutanud, et sekkumise lubatavust ei tule testida mitte ainult siseriikliku lubatavuse põhimõtetest, vaid ka Euroopa järelevalvestandarditest lähtuvalt.⁴⁹

Seega sõnavabaduse piirang või sekkumine sõnavabadusse on lubatud, kui see vastab ka Euroopa järelevalvestandardile. Euroopa järelevalvestandardi tingimused, mida tuleb kontrollida võimaliku sõnavabaduse piiramise olukorras, on järgmised:

1. Piirang või sekkumine on fikseeritud seaduses
2. Piirangul või sekkumisel peab olema õiguspärane eesmärk
3. Piirang või sekkumine peab olema demokraatlikus ühiskonnas vajalik.

Oluline on, et testi tingimused oleksid täidetud korraga. Ülalpool nimetatud fraas *fikseeritud seaduses* on ette nähtud selleks, et võimude sekkumine oleks piiratud siseriikliku seadusandluse ja kohtuliku kontrolli võimalustega, ehk teisisõnu selleks, et vältida omavoli ja meelevaldsust.⁵⁰

Järelevalvestandardist (*fikseeritud seaduses, õiguspärane eesmärk, demokraatlikus ühiskonnas vajalik*) võib tuua näite Euroopa Inimõiguste Kohtusse jõudnud kohtuasja *Kalda vs Eesti*⁵¹ pinnalt. Tegemist oli kohtuasjaga, kus kinnipeetav kaebas selle üle, et talle ei võimaldatud vanglas juurdepääsu kolmele internetilehele, mis sisaldasid õiguslikku informatsiooni⁵². Nendel internetilehtedel sisalduv teave oli kaebaja arvates tema õiguste kaitseks vajalik seoses tema suhtes poolelioleva kohtumenetlusega. Inimõiguste kohus nõustus Eesti riigiga, et taotletud lehtede juurdepääsu keelamisel oli seaduslik alus (vangistusseadus⁵³) ja õiguspärane eesmärk (korratuste ja kuritegude ärahoidmine). EIK aga ei nõustunud sellega, et piirang oleks antud juhul demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Inimõiguste kohtu hinnangul

⁴⁹ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 19.

⁵⁰ *Ibid*, lk 20.

⁵¹ EIKo 19. 01.2016, 17429/10, *Kalda vs Eesti*.

⁵² Riigikogu, õiguskantsleri ja Euroopa Nõukogu Tallinna Infotalituse veebileht.

⁵³ Seaduslikuks aluseks on vangistusseaduse § 31¹ mille kohaselt kinnipeetaval ei ole lubatud kasutada Interneti, välja arvatud vanglateenistuse poolt selleks kohandatud arvutites, mille kaudu on vanglateenistuse järelevalve all võimaldatud juurdepääs ametlikele õigusaktide andmebaasidele ja kohtulahendite registrile.

sisaldasid need veebilehed õigusteavet ja nendele lehtedele juurdepääs suurendab avalikkuse teadlikkust ja austust inimõiguste vastu. Lisaks öeldi, et ka Eesti kohtud kasutasid kõnealuseid veebilehti teabe saamiseks ja seetõttu oli ka kaebajal neid vaja enda õiguste kaitseks.

Kohus on määranud ka tingimused, mille alusel otsustada sekkumise seaduslikkuse tingimuse üle (teisisõnu piirang on märgitud seaduses). Need küsimused (tingimused) on järgmised.

1. Kas siseriiklik õigussüsteem lubab sekkuda?
2. Kas asjassepuutuv õigus on inimestele kättesaadav?
3. Kas õigussätted on piisavalt selged selleks, et võimaldada inimestel mõistlikult ette näha oma tegevuse tagajärgi?
4. Kas õigus sisaldab adekvaatseid garantiisid kaitseks sõnavabadusse omavolilise sekkumise eest?

Konventsiooni mõttes *seadus* ei tähenda mitte üksnes parlamendi poolt kehtestatud õigusakte (seadust formaalses mõttes), vaid on sisult laiem, hõlmates nii teisese seadusandluse (määrusi ja käskkirju näiteks) kui ka kohtu loodud õigust (*judge made law*). Eesti põhiseadus näeb ette, et väljendusvabadust võib piirata ainult seaduse alusel, pakkudes sel viisil kõrgemasemelist kaitset. Selleks, et olla kooskõlas põhiseaduse nõudmistega, tuleb lähtuda põhiseaduse tingimustest.⁵⁴

Ka selle kontrollimiseks, kas piirang või sekkumine on demokraatlikus ühiskonnas vajalik, on Euroopa Inimõiguste Kohus välja töötanud testi. Testi nimeks ongi *demokraatlikus ühiskonnas vajalikkuse test*. Antud fraas on üks Euroopa inimõiguste konventsiooni sisult keerukamaid mõisteid ja selle rakendamine võib osutuda keerukaks. Autori hinnangul on seda testi raskem viia läbi riikidel ja kohtutel, kes on ise olnud lühikest aega demokraatlikus ühiskonnas. Samas on see fraas konventsiooni üks tähtsamaid, sest annab kohalikele võimudele (ennekõike kohtutele) subsidiaarsuse põhimõttest lähtudes ja Strasbourg'i kohtule komplimentaarsuse põhimõttest lähtudes suure vabaduse, otsustamaks seda, kas õigusesse sekkumine oli kooskõlas demokraatia olemuslike huvidega.⁵⁵

⁵⁴ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 20.

⁵⁵ *Ibid.*

Demokraatlikkus ühiskonnas vajalikkuse hindamiseks on EIK arendanud järgmiste testi:

1. Piirang on demokraatlikus ühiskonnas vajalik, kui selleks on tungiv sotsiaalne vajadus
2. Piirang on demokraatlikus ühiskonnas vajalik, kui see on proportsionaalne

Tungiva sotsiaalse vajaduse kategooria võttis kohus kasutusele *Observer*'i ja *Guardian*'i⁵⁶ kaasuses. Otsuse kohaselt peab tungiva sotsiaalse vajaduse olemasolu tuvastamiseks arvesse võtma asja tehioalusid ja üldist olustikku antud maal ning antud ajal. *Vogt*'i⁵⁷ otsuses rõhutati, et „kohus peab kindlaks tegema, kas reaktsioon oli mõistlik (põhjendatud), ettevaatlik ja tehtud heas usus ning kas reaktsioon oli proportsionaalne ja õigustatud asjassepuutuvate ja piisavate põhjusega”, *Autronic*'i⁵⁸ asjas lisati, et sekkumise vajalikkus peab olema „veenvalt kindlaks tehtud”, *Klass*'i⁵⁹ otsuses märgiti, sekkumist lubabaid erandeid tuleb „kitsalt tõlgendada”.

Seega võib sekkuda, kui selleks on tungiv sotsiaalne vajadus. Tungivaks sotsiaalseks vajaduseks on Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 10 lõigus 2 nimetatud seaduslik eesmärk, näiteks: riigi julgeolek, territoriaalne terviklikkuse või ühiskondliku turvalisuse huvides, korratuse või kuritegude ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste reputatsiooni või õiguste kaitseks, konfidentsiaalse teabe avalikustamise vältimiseks või õigusemõistmise autoriteedi erapooletuse säilitamiseks. Seejuures demokraatia ja väljendusvabaduse seostamise võtmemõisteteks on eespool viidatud pluralism, sallivus ja avar hoiak.⁶⁰

Teine, *demokraatlikkus ühiskonnas vajalik testi*, tingimus on, et iga sekkumine väljendusvabadusse peab olema proportsionaalne taotletava seadusliku eesmärgiga. Proportsionaalsuse mõistet, nagu ka tungiva sotsiaalse vajaduse mõistet, ÜRO pakti, Euroopa inimõiguste konventsiooni ja põhiseaduse tekstist ei leia. Proportsionaalsuse mõiste on kohus kasutusele võtnud Saksa jurisprudentsi eeskujul ning tänaseks on kujunenud sellest keskne kategooria individuaalsete ja üldiste huvide vahel õiglase tasakaalu leidmisel. Kuidas leida õiglast tasakaalu taotletava eesmärgi ja rakendatavate abinõude vahel, selle kohta pole kuskil konkreetsemaid juhised antud. See on sõltuv asjaoludest, konfliktis ehk hindamisel olevatest õigustest ja sekkumise iseloomust ning see on poolte tõestada ja kohtu hinnata. Aset leidva

⁵⁶ EIKo 26.11.1991, 13585/88, *Observer ja Guardian vs Ühendkuningriik*.

⁵⁷ EIKo 26.09.1995, 17851/91, *Vogt vs Saksamaa*.

⁵⁸ EIKo 22.05.1990, 12726/87, *Autronic vs Šveits*.

⁵⁹ EIKo 06.09.1978, 5029/71, *Klass ja teised vs Saksamaa*.

⁶⁰ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. *Juridica* 2001/1, lk 21.

sekkumise vajalikkuse selgitamise, põhjendamise ja õigustamise ehk tõendamise koormis lasub riigil.⁶¹

Põhiseaduslik sõnavabaduse piirang tuleb §-st 45. Eelmainitud §-s on sõnavabaduse piiramise kohta sätestatud järgnev: seda õigust (s.o siis sõnavabadus – autor) võib seadus piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks. Seadus võib seda õigust piirata ka riigi ja kohalike omavalitsuste teenistujatel neile ameti tõttu teatavaks saanud riigi- või ärisaladuse või konfidentsiaalsena saadud informatsiooni ning teiste inimeste perekonna- ja eraelu kaitseks, samuti õigusemõistmise huvides. Tsensuuri ei ole.

1.6 Sõnavabaduse piiramine internetis

Eeltoodud kolmeastmeline test kohaldub ka sõnavabaduse piiramisele internetis. Seda on öelnud ÜRO sõnavabaduse raportöör Frank La Rue.⁶²

Praktikas piiratakse sõnavabadust internetis sageli ilma kolmeastmelist testi järgimata. Peamised interneti piirangud on näiteks juurdepääsu tõkestamine, sisu tsenseerimine, filtreerimine ja blokeerimine.

Näiteks 2014. aastal Türgi valitsus keelustas oma rahvale juurdepääsu Twitterile⁶³ ja YouTube'le⁶⁴. Sotsiaalmeedia keelud olid seotud sellega, et mõlemas kanalis hakkasid levima videoklipid, mis rääkisid peaminister Recep Tayyip Erdogani ja tema lähiringi seotusest korrupsiooniskandaaliga ning sõjaplaanidest Süüria vastu. Siiski peale mõnigast viivitust tühistas Türgi konstitutsioonikohus Twitteri ja YouTube'i blokeeringud, leides, et tegemist on liigse sõnavabaduse piiramisega.

Ühelt poolt sõnavabadus, internet edendavad demokraatiat, teiselt poolt nad kutsuvad esile modernseid probleeme. Üheks probleemiks mis kaasneb internetis kommenteerimisega on liigne väljendusvabadus, teisisõnu, negatiivne, laimav väljendusvabadus. Nagu käesolevas magistritöös juba märgitud, siis sõnavabadus pole absoluutne õigus. Seda õigust võib nii kaua kasutada, kui see ei riku kellegi teise õigusi. Internetikommentaariumidest võib aga leida ilma erilise vaevata kommentaare, mis rikuvad kellegi teise õigusi ja on solvavad. Käesolevas

⁶¹ *Ibid.*

⁶² F. La Rue. Report of the Special rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, lk 7. *The framework of international human rights law remains relevant today and equally applicable to new communication technologies such as the Internet.* Arvutivõrgus: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf (14.04.2017).

⁶³ <http://maailm.postimees.ee/2750566/tuergi-valitsus-tuehistas-twitteri-keelu> (14.04.2017).

⁶⁴ <http://maailm.postimees.ee/2752266/tuergi-kohus-otsustas-youtube-i-siiski-keelustada> (14.04.2017).

peatükis autor analüüsib ühte peamist põhjust, milleks on reputatsiooni kaitse, mille esinemisel saab piirata sõnavabadust.

1.7 Õigus reputatsiooni (au) kaitsele

Sotsiaalmeedia ja internetikommentaariumide kasutamistingimused keelavad levitada valet või põhjendamatult teisi isikuid laimavat informatsiooni. Siiski leidub negatiivse alatooniga kommentaare. Eesti suurimad ajalehed nagu näiteks Eesti Päevaleht, Postimees, Õhtuleht ja Eesti Ekspress on liitunud Eesti Ajalehtede Liiduga (EALL).⁶⁵ EALL'i kodulehel on saadaval *Online kommentaaride hea tava lepe*.⁶⁶ Leppe kohaselt EALL toetab veebikeskkonnas kommenteerimisvõimalust kui demokraatliku ilmingut ning peab kommentaariume ühiskonna vabaks võimaluseks diskuteerida erinevatel teemadel ilma toimetuse sekkumiseta. Tähtsaim on *hea tava leppe* punkt 6, mille kohaselt:

- a. tuleb kommenteerimiskeskonnast kustutada kommentaarid, mis sisaldavad roppusi, õhutavad rahvaste ja rasside vahelist vaenu, sõda, kutsuvad üles narkootikumide ja relvade kasutamisele, riigi kukutamisele või reetmisele või konkreetsete isikute suhtes füüsilisele vägivalle, levitavad valet või halvustavad põhjendamatult teisi isikuid;
- b. heale tavale mittevastav kommentaar tuleb kustutada mõistliku aja jooksul selle kohta teate esitamisest; juhul, kui kommenteerimiskeskond keeldub kommentaari kustutamast, muutub ta vastutavaks jätkuvalt avaldatava kommentaari suhtes;
- c. kohtu või politsei nõudel tuleb anda välja kogu informatsioon, mis on heale tavale mittevastava kommentaari salvestamise kohta;
- d. võib rakendada muid meetmeid ebasobivate kommentaaride kirjutamise vastu (sõnafiltrid, varem reeglite vastu eksinud IP aadressi blokeerimine, õiguskaitseorganitele teatamine);
- e. kehtiva seadusandluse raames ei peeta vajalikuks, et kommenteerimiskeskonnad registreeriks kõik kommenteerijad ID kaardi või muu sellise tehnilise lahenduse alusel;
- f. iga kommenteerimiskeskond võib kehtestada täiendavaid reegleid.

⁶⁵ http://www.eall.ee/eall_liikmed.html (14.04.2017).

⁶⁶ <http://www.eall.ee/lepped/online.html> (14.04.2017).

Võlaõigusseaduse⁶⁷ § 1046 lõige 1 sätestab au teotamise kohta järgmist: isiku au teotamine, muu hulgas ebakohase väärtushinnanguga, isiku nime või kujutise õigustamatu kasutamine, eraelu puutumatus või muu isikliku õiguse rikkumine on õigusvastane, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Õigusvastasuse tuvastamisel tuleb arvestada rikkumise liiki, põhjust ja ajendit, samuti suhet rikkumisega taotletud eesmärgi ja rikkumise raskuse vahel.

Lõige 2 kohaselt: isikliku õiguse rikkumine ei ole õigusvastane, kui rikkumine on õigustatud, arvestades muid seadusega kaitstud hüvesid ja kolmandate isikute või avalikkuse huve. Õigusvastasuse tuvastamisel tuleb sellisel juhul lähtuda erinevate kaitstud hüvede ja huvide võrdlevast hindamisest.

Selleks, et tegemist oleks au teotamisega, peavad andmed kahjustama hinnangut, mis on isikule antud ühiskonna teiste liikmete poolt, s.t au objektiivses mõttes, mitte isiku enesehinnangut, s.t au subjektiivses mõttes. Seega ei kaitse seadus mitte au üldiselt, vaid konkreetse isiku reputatsiooni. Seadus mitte ei reguleeri au kui hüve, vaid kaitseb seda, sest seadusega ei saagi ju reguleerida ühiskonna suhtumist selle liikmesse – saab vaid tagada, et suhtumist ei kahjustataks ebaõiglaselt. Siin väljendubki au kaitse regulatsiooni preventiivne aspekt.⁶⁸

Kommentaariumidest võib leida nii fakte kui väärtusotsustusi. Nende erinevus seisneb selles, et fakti õigsust on võimalik kontrollida (tõendada). Väärtusotsustus on aga arvamus, idee, veendumus, kriitika, hinnang, mõte, kujutlus, mida pole võimalik objektiivselt kontrollida. Sõnavabaduse kaitse kohaldub nii faktidele kui väärtusotsustustele.

Kuna internetikommentaariumide tuum seisneb selles, et inimesed saaksid oma arvamust avaldada, siis on ka arusaadav, et suurema hulga kommentaaridest moodustavad väärtusotsustused. Arvamused ja ideed ei pruugi olla positiivsed. Ühe inimese arvamus võib šokeerida, solvata, pahandada või häirida teisi inimesi. *Handyside*'i⁶⁹ kaasuses kinnitas Euroopa Inimõiguste Kohus, et informatsioon ja ideed, mis solvavad, šokeerivad või häirivad, on samuti kaitstud sõnavabadusega.⁷⁰ Sarnasele seisukohale jõudis EIK suurkoda ka *Animal Defenders International* kaasuses, milles leidis, et sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üks alustaladest ning selle arenemise ja iga inimese eneseteostuse põhieeldusi. Sõnavabadust kohaldatakse mitte üksnes teabe või ideede suhtes, mida võetakse vastu soosivalt või mida ei

⁶⁷ Võlaõigusseadus. – RT I, 31.12.2016, 7.

⁶⁸ S. Luide. Au tsiviilõiguslik kaitse ja selle erisused au teotamisel internet kaudu. Magistritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu Ülikool 2003, lk 8. Arvutivõrgus: <http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/787/luide.pdf?sequence=5> (14.04.2017).

⁶⁹ EIKo 7.12.1976, 5493/72, *Handyside vs Ühendkuningriik*

⁷⁰ *Ibid*, p 49.

peeta solvanguteks või millesse suhtutakse ükskõikselt, vaid ka sellise teabe ja selliste ideede suhtes, mis solvavad, šokeerivad või häirivad. Seda nõuab pluralism, sallivus ja eelarvamustevaba mõttelaad, ilma milleta ei oleks demokraatlikku ühiskonda. Kõnealuse vabaduse suhtes kehtivad Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 10 sätestatud erandid, mida tuleb siiski võtta kitsendavalt ja vajadus piirangute järele peab olema tuvastatud veenvalt.

Üheks võimaluseks, mis lubab sõnavabadust piirata kommentaariumis, on kaasinimeste reputatsiooni kaitseks. ÜRO Paktis on kirjas, et sõnavabadust võib piirata „teiste isikute õiguste ja reputatsiooni austamiseks”, Euroopa inimõiguste konventsioonis on kirjas, et sõnavabadust võib piirata „kaasinimeste reputatsiooni või õiguste kaitseks” ning põhiseaduses on kirjas, et sõnavabadust võib piirata „teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks.”

Eesti Õiguskeelsussõnaraamatu kohaselt hõlmab mõiste *reputatsioon*⁷¹ endas *kuulsust, nime ja mainet*. Seega kui kommentaariumis keegi teostab sõnavabadust niiviisi, et laimab kellegi teise head nime, siis põrkuvad ühelt poolt sõnavabaduse ja teiselt poolt reputatsiooni kaitse.

Õigus reputatsiooni kaitsele ei olnud algselt eraldi inimõigus, vaid õiguspärane eesmärk sõnavabadusse sekkumiseks. Õigus maine kaitsele, on eraldi inimõiguseks muutnud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika, seostades reputatsiooni kaitset õigusega austusele era- ja perekonnaelu vastu. Näiteks *Chauvey*⁷², *Pfeifer*⁷³, *Polanco Torres*⁷⁴ ja *Movilla Polanco* kaasustes kinnitas EIK, et inimese reputatsiooni kaitse kuulub Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklist 8⁷⁵ tuleneva era- ja perekonnaelu kaitse alla. Teisisõnu, isiku õigus, et keegi tema eraelu, perekonnaelu ja seal hulgas ka nime, mainet ei kahjustaks, tuleneb Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklist 8.

Kui üritatakse omavahel tasakaalustada õigust sõnavabadusele ja õigust eraelu austamisele, sisaldavad asjakohased kriteeriumid järgmisi elemente: panus üldist huvi pakkuvasse debatti, puudutatud isiku tunnus, avalduse teema, puudutatud isiku varasem käitumine, teabe hankimise viis ja teabe tõele vastavus, avaldatud teksti sisu, vorm ja tagajärjed ning mõistetud karistuse

⁷¹ Arvutivõrgus: <http://www.eki.ee/dict/qs2013/index.cgi?Q=reputatsioon&F=M>

⁷² EIKo 29.06.2004, 64915/01, *Chauvy jt vs. Prantsusmaa*, punkt 70.

⁷³ EIKo 15.11.2007, 12556/03, *Pfeifer vs. Austria*.

⁷⁴ EIKo 21.09.2010, 34147/06, *Polanco Torres ja Movilla Polanco vs Hispaania*, punkt 40.

⁷⁵ Artikkel 8 kohaselt:

1. Igähel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust.
2. Võimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.

raskusaste. Rünne isiku maine vastu peab olema teatud raskusastmega ning see peab olema toimunud viisil, mis kahjustab õigust eraelu austamisele.⁷⁶

Autor on seisukohal, et iga kohtuasja puhul tuleb alati vaadata konteksti ja asjaolusid, aga kui on argumente nii sõnavabaduse kui ka eraelupuutumuse kaitseks, siis domineerib viimane ehk eraelupuutumatus. Eraelupuutumatus ja sinna alla kuuluv reputatsiooni kaitse on autori hinnangul kaalukam, sest puudutab konkreetset indiviidi, mitte määratlemata laia massi. Taolisele järeldusele on ka Riigikohus jõudnud *Tammaru*⁷⁷ kohtuasjus. Eemalitud kohtuasjas nimetati Vilja Laanarut (praegune Savisaar) „rongaemaks” ja „abielulõhkujaks” ajakirjaniku poolt ning muu hulgas tekkisid küsimused, kas Laanaru on avaliku elu tegelane (avaliku elu tegelastel on suurem talumiskohustus) ja kui suur on avaliku elu tegelase kriitika taluvuse piir. Riigikohus leidis, et „Enamlevinud on siiski seisukoht, et inimkeskses ühiskonnas tohib põhiõiguste konfliktolukordades kõige vähem piirata inimväärikust - komplekset põhiõigust, mille elementideks on eeskätt õigus heale nimele, õigus mitte olla hirmul enese ja oma lähedaste eksistentsi pärast, õigus õiguslikule võrdsusele kõigi teiste inimestega, õigus inimlikule identiteedile, informatsioonilise enesemääramise õigus, õigus kehalisele puutumatusse.”

⁷⁶ EIKo suurkoda, 7.02.2012, 39954/08, Axel Springer AG vs Saksamaa, p 83, 89-95.

⁷⁷ RKKKo 26.08.1997, 3-1-1-80-97.

2. ISIKUTE KAITSE KOMMENTAARIUMIS

2.1 Avaldaja ja levitaja

Sisuline küsimus interneti kommentaari vastutuse klassifitseerimises seisneb selles, kas käsitleda internetiteenuse pakkujat, ehk kommentaariumi omanikku, materjalide avaldajana või levitajana. Eelmainitud küsimus on tähtis selle jaoks, et määratleda, kes vastutab kõlvatute kommentaaride eest. Nimelt võlaõigusseaduse §§-d 1046 ja 1047 lubavad õiguskaitsevahendeid kasutada (ja kellegi vastutusele võtta), kui au teotav väide või hinnang on avaldatud.

Avaldaja on reeglina ajalehe, ajakirja või raamatu väljaandja, kes omab kontrolli avaldatava materjali sisu üle, see tähendab, et avaldajal on redigeerimispädevus. Levitaja on näiteks raamatupoe omanik, kes ei otsusta teoste levitamist nende sisu järgi. Levitajat saab kolmanda isiku reputatsiooni rikkuvate või vaenu õhutavate materjalide levitamise eest vastutusele võtta üksnes siis, kui ta teadis või pidi teadma nende reputatsiooni rikkuvast või vaenu õhutavast iseloomust.⁷⁸

Avaldamist on kohtupraktikas defineeritud kui faktiväite või väärtushinnangute kolmandatele isikutele teatavaks tegemist.⁷⁹ Riigikohus on avaldamise mõistet laiendanud sedastades: „/---/ meedias (ajakirjanduses) andmete avaldamise korral saab avaldajaks olla ka meediaväljaandele andmeid edastanud isik. Kuigi viimane ei ole nt ajaleheartikli avaldaja, saab ta olla andmete muus vormis avaldaja. Samuti ei tulene võlaõigusseadusest, et avaldaja all mõeldakse üksnes meediaettevõtjat.”⁸⁰ Lisaks on Riigikohus selgitanud, et avaldamiseks loetakse ka seda, kui avalduses kedagi kolmandat tsiteeritakse, seal hulgas ka, kui tsiteeritakse varem teiste meediaväljaannete poolt avaldatut.⁸¹

Eesti võrgulehtede kommentaariumides kasutatakse „teata-ja-võetakse-maha” meedet, mis võimaldab kommentaariumi kasutajal teatada sobimatust kommentaarist, mille tagajärjel moderaator kommentaari kustutab. Antud meedet kasutades peavad internetiteenuse pakkujad ennast levitajaks, kes pole eelduslikult teadlikud kommentaariumi sisust, kuid sobimatust kommentaarist teada saades eemaldavad selle.

⁷⁸ S. Hiion. Sõnavabadus Interneti kommentaariumides: õiguslikud aspektid. Magistritöö. 2014, lk 27. Arvutivõrgus: http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/42729/hion_simoona.pdf (14.04.2017).

⁷⁹ RKTko 21.12.2005, p25; TlnRnKo 1.02.2008, 2-06-20922.

⁸⁰ RKTko 5.12.1997, 3-2-1-99-97; RKTko 21.12.2005, 3-2-1-95-05, p 25.

⁸¹ RKTko 13.05.2005, 3-2-1-17-05, p .26

Autori hinnangul on „teata-ja-võetake-maha” meede tänapäevases infoühiskonnas mõistlik, sest infot võib sõltuvalt valdkonnast olla väga palju ja seega on võimatu kohustada moderaatoreid näpuga järke ajama ja kommentaare hindama ning veel enam – kustutama, mis võib viia sõnavabaduse ebaseadusliku piiramiseni. Teisalt, kasutades „teata-ja-võetakse-maha” meedet, moderator otsustab kommentaari kustutamise üle alles siis, kui keegi teavitab nii ebasobivat kommentaarist. Ka sellisel juhul võib tekkida probleeme, et mõni kommentaar rikub kellegi õigusi, aga kuna see inimene pole kommentaarist ise teadlik, siis pole keegi viidanud tähelepanu kommentaari kustutamisele. Paraku infoühiskonda iseloomustabki olukord, kus aeg-ajalt võib tohutult palju infot tekkida (näiteks kommentaariumis) ja kui selline olukord juhtub, siis tuleks vastavalt reageerida. „Teata-ja-võetakse-maha” meede tundub infoühiskonnas selleks parim variant olevat.

Euroopa Inimõiguste Kohus on jõudnud *Süreki*⁸² kaasuses järelduseni, et ajakirja avaldaja vastutab ajakirjas avaldatud artikli sisu eest, isegi kui avaldaja pole artikli sisust teadlik. Eelmainitud kehtib traditsiooniline meedia ehk trükimeedia kohta. Autori hinnangul selline lähenemine pole mõistlik veebiväljaannete puhul, sest veebiväljaannetele pääseb kogu maailm ligi ja seega võib kommenteerida kogu maailm. Sellisel juhul aga on võimatu, et avaldaja suudaks kontrollida kõiki kommentaare. Teisisõnu, kui traditsioonilise meediaväljaande, näiteks ajalehe, ajakirja puhul on informatsioon hoomatav, siis veebiväljaannete puhul see nii ei ole, sest kolmandad isikud võivad kogu aeg sisu muuta ja juurde tekitada.

Interneti iseloomu on EIK arvesse võtnud *Renaud*⁸³ kaasuses. Antud kaasuses leidis Inimõiguste Kohus, et veebimeister⁸⁴ ei vastuta veebilehel olevate laimavate postituste eest.

⁸² EIKo 08.07.1999, 26682/95, *Sürek vs. Turkey*.

⁸³ EIKo 25.02.2010, 44306/98, *Renaud vs. Prantsusmaa*.

⁸⁴ Veebimeister (inglise k *webmaster*) on isik, kes loob või haldab firma veebisaidi sisulise poole pealt või haldab firma veebiserverit ja tegeleb veebisaidi programmeerimise tehniliste probleemidega. – H.Vallaste.

2.2 Delfi kohtuasi

Asjaolul, et Delfi kaasus oli esimene Eestit puudutanud kaasus, mis jõudis Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkotta ja kus asja arutati kui põhimõtteliselt uut valdkonda puudutatavat küsimust, ning sisult hõlmas internetikommentaariumi pidaja vastutust, peatub autor sellel kohtulahendil pikemalt.

Faktiliselt oli kohtuasi selge. Delfi avaldas 2006. aastal artikli sellest, kuidas Saaremaa Laevakompanii lõhkus jäätee. Vaidlus puudus selles, kas artikkel oli tasakaalus, neutraalne ja vastas kõigile ajakirjandusele esitatavatel nõuetele. Artiklit kommenteeriti 185 korral. Kuus nädalat pärast artikli avaldamist saabus Delfi toimetusse Vjatšeslav Leedolt nõudekiri 20 kommentaari eemaldamiseks. Kommentaarid, mille eemaldamist Leedo nõudis on järgmised:

„1. 1. Väinameres on hoovused sinu poolt pakutud kohtadele on lahtine vesi lähemal ja jää õhem.

ettepanek- teeme nagu 1905-ndal, läheme kaigastega kuressaade ja ajame L ja L kotti

2. kuradi sitapead...

Niigi suplevad rahas tänu sellele monopolile ja riigi dotatsioonidele ja nüüd hakkas kartma, et autod võivad paar päeva üle jää saartel käia, ilma, et tema kukrusse midagi tilguks, pole sisse oma enda laeval, haige juut!

3. tore, et Langi algatus pole õigeusklike netileimarite ridu murdnud. andke valu, kamraadid, VL ahju!

4. lkene mine uputa ennast ära

5. ehee... no vaevalt see kogematta nyid oli ... mõlakad rsk-

6. NEGODAJIII!!!

7. mida vingute, lööge see raisk ükskord maha. Tulevikus uued teavad, millegariskeerivad, eks nendelgi ole ju ainult üks eluke.

8. ... on Jumala õigus. Teistele saarlastele ja isehakanud meestele hoiatuseks täide viia omakohus. Ei sisi enam niimoodi tehtaügatahes L väärriks väga seda ex.

9. „hea mees elab kaua, kaua., sitamees kaks-kolm päiva”

10. kui jäätee oleks hoiaks mandil käiguga autotäie rahva ga 500 vabanlt kokku, krđi 1 maksa kinni mulle nüüd se kokkuhoid, ei tea miks su praamid 3h sõidavad kui nad sul nii kõvad

aissbreikerid on, mine oma silt ollaga pärnu sadamat parem lahti lükkama,krdi aff, niikuinii panen üle ja kui põhja lähen oled sina süüdi

11. ja kas keegi paskade vastu ei saa?

12. Saarlased ja hiidlased, tehke siis sellele jobskile 1:0 ära

13. huvitav kas lt saarema maha ei lööda? nii omadele käru keerata.

14. rahvas kaagutab paar päeva Internetis, kuid nii pätid (kui ka need, keda toetatakse, ja keda me ise oleme valinud end esindama) pistavad raha taskusse ega pööra mingit tähelepanu sellele nettisõimule – see ei torgi mitte kellegi tagumikku.

Kunagi oli meri põlvini ka Metsamaal jt suurema kaliibri pättidel, kuid ahnus maksis kätte (RIP). Maksab ka praegustele pättidele varem või hiljem. Mida külvavad, seda ka lõikavad, kuid sellegipoolest tuleks neid ohjeldada (omakohtuga, kuna riik on nende vastu võimetu – nemad valitsevadki reaalselt riiki), sest nemad elavad vaid tänase päeva nimel. Homme tulgu või veeuputus.

15. see vätseslahv saab ühekorra mu käest tordiga.

Krt nii kui paja tulele paned ja sauna korstnast suitsu tõuseb, on saaremaalt varesed platsis-arvavad, et hiidus seatapp tulemat, tutkit

16. vördjad!!!! Ofelial on ka ai jääklass, niiet see pole vabandus miks Olat oli vaja!!!

17. Eesti riik, mida saast on juhtimas saasta rahastamisel, saata Ühiskonnastaseid tegusid loomulikult ei takista ega karista. Aga noh – ka igal ll on kord oma mihklipäev... ja oina mihklipäevaga seda võrrelda ei saa mitte. Tegelt täitsa kahju Lst – ikkagi inimene... : D : D : D

18. ... kui ikka selliste tegude peale L äkitse haiguslehele peaks jääma ja ka järgmise jäätee lõhkumise puhul... siis kas ta ikka kolmandat korda enam riskib sigatseda? :)

19. kuradi vördjas see l...oleks varsti kodus saanud käia oma veebiga...ise ei suuda ta kompanii nagunii normaalset laevaühendust tagada ja hinnad on ka sellised, et...tõeline kaabakas...tekib küsimus kelle taskud ja suu ta on raha täis toppinud, et niimoodi sigatseb aastast-aastasse

20. ega sitast saia ei tee; ja paber ning internet kannavad kõike; ja lihtsalt ena lõbuks (tõepoolest ei lähe see rahva arvamus riigile ja Lle ju vähimatki korda)... lihtsalt niisama lõbu pärast, ilma mingi rahaahnuseta – kusen siis Lle korvaja siis situn talle pähe ka veel. :)”⁸⁵

Delfi eemaldas eelnimetatud 20 kommentaari samal päeval. Riigikohus leidis, et üldine käibekohustus nõutab Delfi AS-ilt kui majanduslikest huvidest lähtuvalt portaalilt, et kommentaaride kaudu ei kahjustataks kolmandate isikute õigusi. Lisaks leidis Riigikohus, et AS Delfi vastutab võlaõigusseaduse alusel au teotavate kommentaaride eest solidaarselt nende postitajatega, kuna ta on loonud kommenteerimisvõimaluse ja kutsub oma internetilehel ise inimesi üles aktiivselt kommenteerima. Sellega nõustus 2013. aastal ka EIK. Inimõiguste kohtu hinnangul oli Eesti riigi sekkumine AS Delfi sõnavabadusse lubatud ehk sekkumisel oli seaduslik alus, eesmärk ning sekkumine oli proportsionaalne. Suurkoda tegi otsuse ülekaaluka häälteenamusega 15:2. Eriarvamusele jäänud kohtunikud ei nõustunud enamuse lõppjäreldeusega, sest arvasid, et Delfi AS ei ole avaldaja, vaid teda oleks tulnud identifitseerida pelgalt vahendajana ja sellise vahendaja vastutus ei ole proportsionaalne.

AS Delfi seisukoht oli, et rikutud on Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 10 kaitstud sõnavabadust, kuna tema internetiportaali omanikuna ei pea vastutama au teotavate kommentaaride eest, mille on postitanud kolmandad isikud. Lisaks leidis Delfi, et puudub tungiv ühiskondlik vajadus kehtestada teenuseosutajale range vastutuse standard, sest Euroopa tasandil on olemas konsensus, et ükski teenuseosutaja ei peaks vastutama sisu eest, mille autoriks ta ei ole.

16. juunil 2015 tegi 17 kohtunikust koosnev Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoda avalikult teatavaks otsuse, mille kohaselt otsustas, et Delfi peab uudisportaalis avaldatud kommentaare modereerima, et tagada vihakõne või otseste ähvarduste kustutamine.

Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoda nõustus, et üldiselt on piisav meede nn teata-ja-võetakse-maha-süsteemi rakendamine („teata ebasobivast kommentaarist” nupuke). See tähendab, et tüüpilises meediavaidluses, kus on vaatluse all ebakohasus või ebaõigete andmete avaldamine, ei vastuta meediaorganisatsioon enam automaatselt kommentaaride sisu eest, kui ta need vastava teate saamisel kustutab. See on oluline ja suur samm edasi nii Riigikohtu otsusest kui

⁸⁵ EIKo 16.06.2015, 64569/09, *Delfi vs Eesti*, punkt 18.

ka inimõiguste kohtu esialgsest otsusest – mõlemad leidsid, et portaal peab tagama teiste isikute õiguste mitterikkumise.⁸⁶

Siiski tegi kohus erandi – vihakõne või otseste ähvarduste korral on internetiportaal kohustatud eemaldama sellised kommentaarid omaalgatuslikult. Paraku omaalgatuslik eemaldamine saab toimuda vaid selliselt, et Delfi tagab 24/7 kommentaaride jälgimise selleks, et leida üleskutseid rassismile või vägivallale.

Autori hinnangul on sellisel juhul tegemist tsensuurimeetmega, sest portaalid hakkavad kahtuse korral eemaldama ka kommentaare, mis ei ole vihakõne. Selline lähenemine on aga sõnavabaduse rikkumine ja tsensuur.

EIK oli seisukohal, et Eesti riik oli leidnud Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 10 (sõnavabadus) ja artiklis 8 (õigus eraelu puutumatusel) ettenähtud õiguste tagamiseks õiglase kesktee. Kohus hindas selleks nelja aspekti: kommentaaride sisu, kaebaja kohaldatud meetmeid au teotavate kommentaaride ennetamiseks, kommentaatorite autorite vastutust ja riigisisese menetluse tulemit kaebajale. Eelmainitud kriteeriume tuleb inimõiguste kohtu hinnangul arvestada ka teiste, samalaadsete kohtuasjade analüüsimisel.

Delfi kohtuasja lõpetuseks olgu ka ära mainitud, et inimõiguste kohus täpsustas, et asja arutamisel tuleb lähtuda konkreetse kohtuasja asjaoludest ja tegemist ei saa olla kõikide interneti-portaalide kohta käiva pretsedendiga. Näiteks ei puuduta kohtuotsus internet-foorumeid, mille omanik ei vali teemasid ega juhi diskussiooni.

⁸⁶ Delfit kaitsenud advokaadi hinnang. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/blogi.n/sonavabadusest-ja-vihakonest-delfi-versus-eesti-juhtumi-naitel--ii> (14.04.2017).

2.3 Magyar Tartalomszolgálatok Egyesülete ja Index.hu Zrt vs. Ungari kohtuasi

Arusaadaval kujul Delfi otsus sai palju vastukaja ja kriitikat ning ilmselgelt peab Euroopa Inimõiguste Kohus Delfi asjas välja öeldud arvamuse ümber kujundama. Üsna uues kohtuasjas *Magyar Tartalomszolgálatok Egyesülete ja Index.hu Zrt vs. Ungari*⁸⁷ tegi seitsmeliikmeline koda teisel veebruaril 2016 a otsuse, milles asus seisukohale, et Ungari on rikkunud EIÕK artiklit 10 sellega, et pidas interneti-portaale vastutavaks lugejate solvavate kommentaaride eest, mis olid seal avaldatud. Ungari kohtuasjas oli kaks kaebajat: üks neist oli tulu teeniv uudisteportaal, teine interneti sisuteenuse pakkujaid koondav mittetulunduslik organisatsioon.

2010. aastal avaldati eespool nimetatud mittetulundusliku organisatsiooni veebilehel kahe kinnisvaraportaali kohta arvamuseartikkel, milles kritiseeriti kinnisvaraportaali tarbijat eksitavat tegevust. Seejärel avaldas sama arvamuse tervikuna oma veebilehel ka uudisteportaal. Arvamuseartikleid kommenteeriti mõlemal veebilehel solvavalt ja vulgaarselt. Kinnisvaraportaali pidav ettevõtja pöördus selle peale Ungaris tsiviilhagiga mõlema veebiportaali vastu kohtusse. Hagist kuuldes kustutasid mõlemad portaalid vaidlusalsued kommentaarid. Ungari kohtud leidsid, et kommentaarid olid solvavad ja häbistavad ning ületasid sõnavabaduse lubatud piirid ja mõistsid mõlemalt kaebajalt kinnisvaraportaali kasuks välja 250 eurot.

Delfi ja Ungari kaasuses oli ka rida erinevusi, mille pärast võis EIK teisiti otsustada. Ungari kaasuses ei kujutanud kommentaarid endast vihakõnet, pelgalt vulgaarse sõnastusega kommentaarid ei anna alust väita, et tegemist oleks solvanguga, ja teiseks selles, et Ungari kohtud polnud üldse kindlaks teinud, kuidas oleks saanud vastutavaks teha tegelikud kommentaatorid, ega olnud analüüsinud interneti-portaalide käitumist kommentaaride mahavõtmisel. Lisaks rõhutas EIK, et kuigi üks kaebajatest oli tulu teeniv interneti-portaal, siis teine kaebaja oli mittetulunduslik ühing, kellel puudus majanduslik huvi kommentaaride vastu.

Oluline erinevus võrreldes Delfiga oli ka see, et Ungari asjas oli kahjustatud isikuks äriühing – s.t kahjustati äriühingu au, mitte füüsilise isiku au. Äriühingu ja füüsilise isiku au ei ole võrreldavad.

Lisaks jätsid Ungari kohtud kaalumata õiguste ja huvide konflikti. Ehk ühelt poolt sõnavabadus, millele vastandussid teiste isikute õigused.

⁸⁷ EIKo 02.02.2016, 22947/1, *Magyar Tartalomszolgálatok Egyesülete ja Index.hu Zrt vs. Ungari*.

Euroopa Inimõiguste Kohtu arvamus oli, et paljudel juhtudel (nagu Ungari asjas) peaks teataja-võta-maha-süsteem olema piisav, kui puuduvad kohtuasjaga *Delfi vs. Eesti* võrreldavad asjaolud. Kuid kui kolmandate isikute kommentaarid on vihakõne ja vahetult isikute füüsilise puutumatus vastu suunatud ähvarduste vormis, siis võivad teiste isikute ja ühiskonna kui terviku huvid anda riigile õiguse võtta interneti uudisteportaal vastutusele, juhul kui portaal ei võta meetmeid selgelt õigusvastaste kommentaaride viivitamatuks kõrvaldamiseks, isegi kui väidetav ohver või kolmandad isikud pole neist uudisteportali teavitanud (suurkoda, *Delfi vs. Eesti*, p 159). Sellisel juhul uudisteportali sõnavabadust ei rikuta.

Seega kui on tegu vihakõnega (nt rassilised solvangud) või vahetult teise isiku õigusi rikkuva kommentaariga, siis netiportaal ei riku sõnavabadust, kui kustutab kommentaari. Veel enam, netiportaalil on kohustus selline kommentaar kustutada. Nii Ungari kui ka Delfi kohtuasjadest selgub ka see, et vihakõne ei kuulu väljendusvabaduse kaitse alla. Vulgaarsed kommentaarid on üldiselt lubatud ja kuuluvad väljendusvabaduse kaitse alla. Teiste isikute õigusi rikkuvad kommentaarid on hilisemaks tsiviilvaidluse objektiks.

2.4 Eesti kohtupraktika

Riigikohus leiab, et kommentaaride avaldajaks on kommentaari koostaja kui ka interneti kommentaariumi teenuse osutaja. Isik, kelle õigusi on rikutud, saab valida, kas nõuab mõlemalt solidaarselt või ainult ühelt isikult kahju hüvitamist.

Asjas 3-2-1-95-05⁸⁸ Riigikohus sõnas: avaldamine VÕS § 1047 tähenduses on andmete kolmandatele isikutele teatavaks tegemine. Avaldaja on seega isik, kes teeb kolmandatele isikutele andmed teatavaks. Kolleegium nõustub hagejaga, et meedias (ajakirjanduses) andmete avaldamise korral saab avaldajaks olla ka meediaväljaandele andmeid edastanud isik. Kuigi viimane ei ole nt ajaleheartikli avaldaja, saab ta olla andmete muus vormis avaldaja. VÕS §-st 1047 ei tulene, et avaldaja all mõeldakse üksnes meediaettevõtjat. Osundatud sätetest ei tulene, et isik kes avaldas ebaõigeid andmeid meediaväljaandele, ei vastuta VÕS § 1047 lg 4 alusel. Seega on kohtud õigesti leidnud, et ebaõigete andmete avaldamise õigusvastasuse eest võib vastutada samuti isik, kes esitab andmed meediaväljaandele.

Otsuses 3-2-1-43-09⁸⁹ riigikohus täiendas oma seisukohta: meedias (ajakirjanduses) andmete avaldamise korral saab avaldajaks olla meediaettevõtte, aga ka meediaväljaandele andmeid edastanud isik. Interneti-portaalis uudiste ja kommentaaride avaldamine on samuti

⁸⁸ RKTko 21.12.2005, 3-2-1-95-05.

⁸⁹ RKTko 10.06.2009, 3-2-1-43-09.

ajakirjanduslik tegevus. Samas ei saa interneti-ajakirjanduse olemuse tõttu portaalipidajalt mõistlikult nõuda, et enne kommentaaride avaldamist neid toimetataks samal moel, nagu seda tehakse trükiajakirjanduse väljaandega. Kui toimetamise kaudu on väljaandja kommentaari avaldamise algataja, siis interneti-portaalis on avaldamise algataja kommentaari kirjutaja, kes teeb selle portaali vahendusel avalikkusele kättesaadavaks. Seetõttu ei ole portaalipidaja isik, kellele informatsioon avaldatakse. Majandusliku huvi tõttu kommentaaride avaldamise vastu on aga nii trükiajakirjanduse väljaandja kui ka internetiportaali pidaja avaldajad ettevõtjatena.

Au ja head nime riivava halvustava väärtushinnangu puhul ei ole avaldamise ja avaldaja mõiste määratlemisel oluline, kas väärtushinnang järeldeb avaldatud andmetest või on halvustav oma sisulise tähenduse tõttu (kohtupraktikas nn väärtusotsustus). Seega on avaldamine isiku kohta väärtushinnangu (VÕS § 1046 lg 1) või/ja väärtushinnangut võimaldavate andmete kolmandatele isikutele teatavaks tegemine ning avaldajaks on isik, kes teeb kolmandatele isikutele need hinnangud ja andmed teatavaks. Praeguses asjas on kommentaarid tehtud kättesaadavaks piiramatul arvuga isikute ringile (avalikkusele).

Oluline oli ka Riigikohtu Delfi lahendi punkt 13, milles Riigikohus leidis, et Delfil on huvi kommentaaride vastu. Punkt 13 kohaselt: „Kollegium jagab ringkonnakohtu seisukohta, et kostja tegevus kommentaaride avaldamisel ei ole üksnes tehnilise, automaatse ja passiivse iseloomuga. Kostja eesmärgiks ei ole vaid vahendusteenuse osutamine. Kostja on integreerinud oma uudisteportaali osaks kommenteerimiskeskonna, paludes internetilehekülje külastajaid täiendada uudiseid oma hinnangute ja arvamustega (kommentaaridega). Kostja kutsub kommenteerimiskeskonnas aktiivselt üles portaali lisatud uudiseid kommenteerima. Kommentaaride arvust sõltub kostja portaali külastuste arv, viimasest aga oleneb omakorda portaalil avaldatud reklaamist teenitav tulu. Seega on kostja kommentaaride lisamisest majanduslikult huvitatud. See, et kostja ei ole kommentaari koostajaks, ei tähenda, et kostjal ei ole kontrolli kommenteerimiskeskonna üle. Kostja kehtestab kommenteerimiskeskonna reeglid ning teeb selles muutusi (eemaldab kommentaari), kui neid reegleid rikutakse. Seevastu ei ole kostja teenuse kasutajal endal võimalik saadetud kommentaari muuta või kustutada. Ta saab üksnes ebasobivast kommentaarist teada anda. Kostja võimuses on seega määrata, millised sisestatud kommentaarid avaldatakse ja millised mitte. Sellest, et kostja eeltoodud võimalust ei kasuta, ei saa järeldada, nagu ei oleks kommentaaride avaldamine kostja kontrolli all. Kollegium nõustub ringkonnakohtu seisukohaga, et kostja, valitsedes kommenteerimiskeskonnas talletatud teavet, osutab sisuteenust, mistõttu IÜTS §-s 10

sätetatud vastutust välistavad asjaolud asjas ei kohaldu.”⁹⁰ Eelmainitud refereering on tähis sellepärast, et kui portaalipidajal on (majanduslik) huvi kommentaariumi vastu, siis on tal ka käibekohustus kontrollida, kas esineb vihakõnet või teiste isikute õigusi rikkuvaid kommentaare.

Seega Eesti õiguskorras vastutab nii interneti-portaali pidaja (nt Delfi kes pakub oma veebilehel kommenteerimise võimalust) kui ka isik, kes edastas andmed meediaväljaandele. Eelmainitud isikuks võib pidada kedagi, kes kommenteerib Delfi artikleid. Teisisõnu, kui rikutakse kellegi õigusi, siis saab kannatanud isik valida, kas esitab hagi portaalipidaja vastu või kommentaari autori vastu või solidaarselt nii portaalipidaja kui ka kommentaari autori vastu.

2.5 Meetmeid millega portaalipidajad saavad kolmandaid isikuid kaitsta

Veebilehtedel, internetiportalidel on erinevad võimalused kommentaaride blokeerimiseks ja kustutamiseks. Sisuhaldamise süsteemid, millega veebilehtesid luuakse, näiteks WordPress, Drupal, Joomla annavad võimaluse veebilehe haldajale (veebimeistrile) sisestada vulgaarseid sõnu. Võib sisestada ka muid sõnu, aga asja tuum on selles, et veebimeister võib määratleda sõnad, mille esinemisel kommentaari ei ole võimalik postitada ehk avalikkusele esitada.

Kommentaari kontrollimiseks on ka teisi meetmeid. Näiteks on teatamise-ja-kõrvaldamise-süsteem, eelmodereerimine ja kasutajaks registreerimise kohustus.

2.5.1 Teata ja kõrvaldamise süsteem

Delfis kasutas Leedo kohtuasja tekkimise ajal sõnapõhist filtrit ning teatamise ja kõrvaldamise süsteemi. Sõnapõhine filter kustutab automaatselt vulgaarseid, roppe sõnatüvesid. Teatamise ja kõrvaldamise süsteemi kasutamiseks tuleb vajutada Delfis nupukesele nimega “!Sobimatu”. Pärast nupule vajutamist teevad Delfi moderaatorid otsuse, kas on või ei ole tegu sobimatu kommentaariga. Delfi kohtuasja⁹¹ kohaselt postitasid Delfi lugejad 2009. aasta augustis 190 000 kommentaari. Delfi moderaatorid kõrvaldasid 15 000 kommentaari (umbes 8%), mis sisaldasid peamiselt rämpsposti või tähtsusetuid kommentaare. Laimavate kommentaaride osakaal oli alla 0,5% kõikidest kommentaaridest.

EIK suurkoda leidis, et laimavate kommentaaride aluseks olnud kaebaja poolt avaldatud artikkel käsitles teemat, mille vastu oli avalik huvi ning kaebaja oleks võinud ette näha

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ EIKo 10.10.2013, 64569/09, Delfi AS vs Eesti, punkt 30.

negatiivset vastukaja ja üles näidata ettevaatlikkust, et vältida vastutust teiste isikute maine kahjustamise eest.⁹² Kuna Leedo õigused sai kahjustada, siis võib järeldada, et automaatne filter ning teatamise ja kõrvaldamise süsteem ei taganud piisavat kaitset kolmandate isikute õigustele.

Delfi enda hinnangul puudub tungiv ühiskondlik vajadus kehtestada teenuseosutajale range vastutuse standard, sest Euroopa tasandil on olemas konsensus, et ükski teenuseosutaja ei peaks vastutama sisu eest, mille autoriks ta ei ole. Ka pidas Delfi piisavaks kahetahulist süsteemi: teatamise ja kõrvaldamise süsteem ning võimalus esitada nõue laimavate kommentaaride autorite vastu.

Autori nõustub EIK suurkojaga, et Delfil pidi ette nägema suurt avalikku huvi Leedot kajastanud artikli näol. Lisaks on autor seisukohal, et majandustegevuses tegutsevad ettevõtted, kes pakuvad kommentaariumi, peavad oma erialasest praktikast teadma, millised artiklid koguvad rohkem kommentaare, seal hulgas ka negatiivseid, laimavaid kommentaare.

Teatamise ja kõrvaldamise süsteemiga on probleem selles, et kommentaare ei kõrvaldata, kui nendest pole teatatud. Autor peab silmas seda, et kui loota ainult teatamise ja kõrvaldamise süsteemile, siis tekib küsimus, mis saab kommentaaridest, millest ei teatata? Kommentaatoritel pole kohustust teatada kommentaarist, mis võivad teiste isikute õigusi rikkuda. Teine küsimus on sõnavabaduse kohta: kui keegi teatab nii öelda *sobimatust* kommentaarist, kas siis moderaator omab põhjalikku teadmistepagasit otsustamiseks, kas kommentaar on kellegi õigusi rikkuv või sõnavabadusega lubatud. Pelgalt kommentaari kustutamine sellepärast, et keegi on sellest teatanud kui *sobimatust* kommentaarist võib kaasa tuua sõnavabaduse rikkumise. Oluline on ka meeles pidada *Handyside*'i kaasuses öeldut: informatsioon ja ideed, mis solvavad, šokeerivad või häirivad, on samuti kaitstud sõnavabadusega.

Autori hinnangul on praegusel kujul teatamise ja kõrvaldamise süsteem liiga algeline. Tuleks arvestada rohkem sellega, et sõnavabadust ei rikutaks. Näiteks vajutades nupule *sobimatu* võiks olla põhjenduse lahter, kuhu tuleb märkida, miks kommentaar ei sobi. Näiteks „õhutab vaenu”, sisaldab „vulgaarsusi”, „rikub kellegi reputatsiooni” jne. Teiseks võiks olla kommentaatoril vastulause esitamise võimalus ehk kui keegi vajutab tema kommentaari kohta *sobimatu*, siis sellisel juhul kommentaatori autor saab põhjendada oma seisukohta. Kolmandaks arvab autor, et kuna sõnavabadus on alles „lapsekingades”, noores

⁹² EIKo 16.06.2015, 64569/09, Delfi AS vs Eesti, punkt 65.

taasiseseisvunud Eesti Vabariigis, siis tuleks rohkem harida rahvast sõnavabaduse teemadel. Näiteks kommentaariumides võiks olla praktiline juhend, millised kommentaarid on lubamatud ja millised on kaitstud sõnavabadusega.

2.5.2 Eelmodereerimine

Eelmodereerimine (teisisõnu eeltsenseerimine) kujutab endast seda, et kommentaator kirjutab kommentaari valmis ja vajutab „avalda” või „lisa kommentaar”, aga kommentaar ei ole veel avaldatud, vaid moderaator peab hindama kas ta avaldab kommentaari või mitte.

Eelmodereerimine võib olla üsna kulukas, arvestades seda, et kommentaare võib hetkega tekkida mitmekohalise numbri jagu. Sellisel juhul oleks vaja palju moderaatoreid, kes hindaksid kommentaaride lubatavust: näiteks kas kommentaar sisaldab ebaõiget fakti, alusetut väärtushinnangut, vihakõne või vulgaarsusi. Taaskord tekib küsimus, kas moderaatoritel on piisav kompetents otsustamiseks sõnavabaduse üle.

Lisaks, kui moderaatorid peaksid otsustama iga kommentaari üle, siis tekiks rida probleeme: internetiteenuse osutaja peab palkama moderaatoreid, mis on kulukas; aega kulub kommentaaride kontrollimisele; sõnavabadus võib saada piiratud kui ilma spetsiaalse ettevalmistuseta inimesed hindavad, mis on lubatud ja mis mitte.

Suurim probleem eelmodereerimisega seisneb sõnavabaduse piires. Eelmodereerimine on sisult eeltsenseerimine. Demokraatlikus riigis ei tohi olla tsensuuri. Seega lähtudes eeltoodust on autori seisukohal, et eelmodereerimine pole mõttekas, sest kaheldav on, kas moderaatorid suudavad tagada sõnavabaduse kaitse; moderaatorite ülalpidamine on kulukas arvestades seda, et kommentaare võib tekkida lühikese aja jooksul väga palju ning üldine põhimõte lasta eraisikutel otsustada sõnavabaduse üle demokraatlikus ühiskonnas ei ole õige.

2.5.3 Registreerimise kohustus

ÜRO sõnavabaduse raportöör F. La Rue on seisukohal, et anonüümne sõnavabadus kuulub väljendusvabaduse kaitse alla.⁹³ Ka Euroopa Nõukogu ministrite komitee on sarnasel arvamusel. Minisrite komitee deklaratsiooni seitsmenda põhimõtte⁹⁴ kohaselt selleks, et tagada isikutele kaitse *on-line* jälgimise eest ning informatsiooni ja ideede levitamise vabadus, peavad liikmesriigid austama internetikasutajate soovi oma isikut mitte avaldada.

⁹³ F. La Rue. Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. 16.02.2011, lk 15.

⁹⁴ Deklaratsioon sõnavabadusest internetis. Euroopa Nõukogu Minisrite Komitee. 13.05.2005 – CM(2005)56. Arvutivõrgus: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805da1a0 (14.04.2017)

Anonüümne väljendusvabadus on eksisteerinud juba pikka aega kirjalikus vormis enne *online* väljendusvõimaluse tulekut. Anonüümsus on vajalik, et inimestel oleks võimalik avaldada ideid ja arvamusi, mis ei pruugi saada üleüldist heakskiitu, vaid võivad üldsust šokeerida ja häirida. Anonüümse väljendusvabaduse kaitse lähtub põhimõttest, et demokraatlik ühiskonnakord on seda tugevam, mida rohkematel inimestel on võimalus oma arvarmaust avaldada.⁹⁵

Autor nõustub Simoona Hioni seisukohaga. Demokraatia põhineb teadupärast ülduse tahtel. Üldsuse tahte saab siis esile tulla, kui on lubatud sõnavabadus ja inimestel on võimalik oma meelt, soovi, ideid, arvamusi avaldada. Oma arvamuse avaldamine aga ei pea tähendama seda, et iga isik oma nime alt peaks arvamust avaldama. Vastupidi, inimesed on julgemad, avatumad ning ausamad, kui nad saavad anonüümselt oma mõtteid teistele isikutele teatavaks teha.

Delfi 2013. a kohtulahendis Euroopa Inimõiguste kohus sõnas järgnevat.

„[...] Kohus võtab arvesse [...], et on tähtis Interneti-kasutajate soov mitte avaldada väljendusvabaduse teostamisel oma identiteeti. Samal ajal Interneti levik ning võimalus – või mõningatel juhtudel oht -, et Internetis teabe üldsusele avaldamisel jääb see teave avalikuks ning ringlusesse igaveseks, kutsub üles ettevaatlikkusele. Internetis teabe avaldamise lihtsus ning seal leiduva informatsiooni kogus tähendab, et laimava materjali tuvastamine ning eemaldamine Internetist on raske ülesanne. See [...] ülesanne on veelgi koormavam potentsiaalse kannatanud jaoks, kelle käsutuses on tõenäoliselt vähem vahendeid Interneti pidevaks jälgimiseks. Viimase elemendi leiab kohus olevat oluline faktor kaalul olevate huvide ja õiguste tasakaalustamisel.”⁹⁶

Eelmainitud refereering illustreerib hästi olukorda, kus ühelt poolt internetikasutajad ei taha avaldada oma identiteeti ning teiselt poolt vastutab interneti-teenuse pakkuja (tema vastu on kergem pöörduda kui otsida anonüümset kommentaatorit) võimaliku kahju eest.

Autor on seisukohal, et interneti-teenuse vahendaja vastutuse saaks välistada, kui kommentaariumi kasutajad peaksid läbi tegema isikutuvastuse ehk end registreerima. Registreerimise kaudu oleks lihtsam konfliktseid õigusi, sõnavabadus vs isikuõiguste kaitse, tasakaalustada.

⁹⁵ S. Hiion. Sõnavabadus Interneti kommentaariumides: õiguslikud aspektid. Magistritöö. 2014, lk 46.

⁹⁶ EIKo 10.10.2013, 64569/09, *Delfi AS vs Eesti*, punktid 91 ja 92.

Põhiline argument registreerimise kasuks on see, et isik, keda on solvatud ja/või kelle õigusi on kahjustatud, saaks pöörduda kohtusse isiku vastu, kes teda solvas, mitte juriidilise isiku vastu, kes teenust pakub (nagu näiteks Delfi).

Anonüümsete kommentaatorite puhul saab ka pöörduda kommentaari autori poole, aga see on ebamõistlikult koormav ja pikk protsetuur. Nimelt esmalt tuleb pöörduda kommentaariumi pidaja poole ja paluda kommentaari IP-aadressi. Seda ei anta ja siis tuleb pöörduda kohtusse. Kohus nõuab välja IP-aadressi. Siis tuleb pöörduda IP-aadressi hallanud telekommunikatsiooniettevõtte poole. Kui tegemist on välismaa telekomiettevõtjaga, siis tavaliselt asi katkebki seal. Kui tegemist on Eesti telekomiettevõtjaga, siis tulenevalt regulatsioonist on neil keelatud välja anda IP-aadressidega seonduvat infot. Jälle tuleb pöörduda kohtusse. Siis on võimalik, et infot ei olegi enam olemas või et tegemist on mõne avaliku internetipunktiga. Seega, juhtumeid, kus jõutakse tegeliku vihakõneleja väljaselgitamiseni, on vähe.⁹⁷

Inimesed käituvad ka paremini, kui nende ütluste tagant on nähtav nende isik. Näiteks *Facebooki* endine turundusjuht Randi Zuckerberg põhjendas pärisnime avaldamise kohustust sellega, et „anonüümsus Internetis peab kaduma [...]. Inimesed käituvad palju paremini, kui neid saab seostada nende isikuga”.⁹⁸

Teisalt, kohustusliku registreerimisega oleks tegu sõnavabaduse riivega. Kui mitte otsese riivega, siis kaudsega küll. Eelmainitud kinnitab Lõuna-Koeras läbi viidud uuring. Nimelt 2007. aastal kehtestati Lõuna-Koeras isikutuvastuse süsteem⁹⁹, mille eesmärgiks oli vähendada ebaseaduslikke ja laimavaid interneti-materjale. Seaduse kohaselt olid veebilehed, millel üle 100 000 külastaja päevas, kohustatud kasutama isikutuvastusskeemi selliselt, et foorumikasutajad said foorumitesse teavet edastada ainult pärast isikutuvastusprotsessi läbimist.

2009. aastal, selleks ajaks oli isikutuvastuse süsteem juba 2 aa kasutusel olnud, tegi Korea Kommunikatsiooniamet analüüsi, mille tulemustest kajastus, et oluliselt vähenes internetikommentaarede koguarv, kuid teiste isikute õigusi rikkuvate kommentaaride arv

⁹⁷ Advokaadid Ants Nõmper ja Martin Käerdi Advokatuuri blogis. Arvutivõrgus:

<https://www.advokatuur.ee/est/blogi.n/sonavabadusest-ja-vihakonest-leedo-vs--delfi-juhtumi-valguses>

⁹⁸ B. Bosner. Facebook's Randy Zuckerberg: Anonymity Online 'Has to go away'. – Huffington Post, 27.07.2011. Arvutivõrgus: http://www.huffingtonpost.com/2011/07/27/randi-zuckerberg-anonymity-online_n_910892.html

⁹⁹ J. Leitner. Identifying the Problem: Korea's Initial Experience with Mandatory Real Name Verification on Internet Portals. – Journal of Korean Law 2009/9, lk 86.

oluliselt ei vähenenud. Analüüsi kohaselt vähenes isikute isiklike õigusi rikkuvate kommentaaride arv 15,8%-lt 13,9%-ni.¹⁰⁰

Autor nõustub, et üleriigiline kohustus registreerida kasutaja netikommentaaride kirjutamiseks on liiga range meede ja piirab sõnavabadust. Inimestel jaheneks soov arvamust avaldada ja see omakorda piiraks põhiseadusest tulenevat õigust sõnavabadusele. Sõnavabadus on aga demokraatliku ühiskonna alustala ja kui seda piirata, siis on juba põhiseaduslik oht demokraatliku riigi põhiväärtustele.

Autor leiab, et ka interneti enese iseloomust tuleneb internetikasutajatele õigus anonüümselt arvamust avaldada kuna internetis on võimalik anonüümselt infot otsida, siis autori hinnangul peaks olema ka mõistlikkuse piires võimalus anonüümselt infot jagada. Registreerimise kohustus ei oleks proportsionaalne sõnavabaduse piiranguga.

Teine aspekt registreerimise kohustuse juures on efektiivsus. Näiteks *Facebook* ja uudisteportaalid kohustavad inimesi oma päris nime alt registreerima kasutajaks. Praktikas siiski võib leida nii *Facebookis* ja veebiportaalides nii öelda „liba”- kasutajaid. Seega oleks vaja usaldusväärset tuvastamise meetodit. Võimalus oleks ID-kaardiga tuvastada, aga see on ajakulukas, paljudel inimestel ei pruugi olla tehnoloogilisi vahendeid sellise tuvastamise jaoks ning välismaalastel võivad puududa ID-kaardid, millega saab end Eestis tuvastada.

Siinkirjutaja hinnangul ei tohiks rikkuda interneti olemust piirangutega. Internet on mõeldud, oma idees, kõigile inimestele anonüümselt kasutamiseks ja sellist võrgustikku, mille tuumaks on, et kõik inimesed saaksid sinna vabalt panustada, ei tohiks hakata piirama inimeste tuvastamise süsteemiga.

¹⁰⁰ J.Leitner. To Post or not to Post: Korean Criminal Sanctions for Online Expression. – Temple International & Comparative Law Journal 2011 (25), lk 62.

3. VÄLJENDUSVABADUSE PROBLEEME DELFI UUDISTEPORTAALI NÄITEL

Vandeadvokaat Karmen Turkilt on öelnud, et *on-line* kommentaare saab liigitada kolmeks: „//...// Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus *Delfi vs. Eesti* nõutab vihakõne tsenseerimist, panevad advokaadid ühte patta nii vihakõne, vulgaarsed kui ka teiste õigusi rikkuvad kommentaarid. Õiguslikult nii ei saa – vulgaarne väljendus on üldiselt lubatav, teiste isikute õigusi rikkuv väljendus on hilisema tsiviilvaidluse objekt ning vaid vihakõne on see, mis ei evi kaitset. Esimesed kaks kategooriat on siiski väljendusvabaduse kaitse all.”¹⁰¹

Käesolevas peatükis autor uurib, kui palju on praktikas probleeme väljendusvabadusega. Selle jaoks uurib autor Delfi *on-line* väljaande kommentaare ning sorteerib sealt välja vihakõne, vulgaarsed kommentaarid ning teiste õigusi rikkuvad kommentaarid.

Kommentaaride analüüsiks on valitud Delfi artiklid vahemikus 2015. august – 3. märts 2017. Autor valis analüüsimiseks Delfi artiklid, mis olid kirjutatud Kaur Kenderist seoses sellega, kuidas Kaur Kenderit süüdistatakse lapsporno valmistamises. Autor valis Kaur Kenderiga seotud artiklid sellepärast, et Kender on avaliku elu tegelane, mistõttu inimesed võtavad rohkem sõna. Teine põhjus oli see, et kuna Kenderit süüdistatakse lapsporno valmistamises, mis ei ole ühiskonnas aksepteeritud teema, siis võib rohkem leida kommentaare, kus inimesed oma pahameelt väljendavad kommentaaride kaudu. Kolmandaks, Kenderi kohtuasi on seotud kirjaniku loomevabadusega, mis läheb ka sõnavabaduse alla.

Autor peab vajalikuks ära märkida, et praktikas võivad esineda korraga nii vihakõne, vulgaarsed kommentaarid kui ka teiste õigusi rikkavad kommentaarid.

¹⁰¹ Karmen turkilt oli Delfi esindaja kohtuasjas *Delfi vs Eesti*. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/blogi.n/sonavabadusest-ja-vihakonest-delfi-versus-eesti-juhtumi-naitel--ii>

3.1 Vihakõne

Vandeandvokaat Karmen Turkilt on öelnud, et vihakõne ei ole sõnavabadusega kaitstud, aga vulgaarsed kommentaarid ja teiste õigusi rikkuvad kommentaarid on kaitstud sõnavabadusega.¹⁰² Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik Julia Laffranque on sõnanud, et lihtsalt asjaolu, et isik kasutab vulgaarsusi ei saa pidada vihakõneks: „/.../ pelgalt vulgaarse sõnastusega kommentaarid ei anna veel alust väita, et tegemist oleks solvanguga, ja teiseks selles, et Ungari kohtud polnud üldse kindlaks teinud, kuidas oleks saanud vastutavaks teha tegelikud kommentaatorid, ega olnud analüüsinud Interneti-portaalide käitumist kommentaaride mahavõtmisel.”¹⁰³

Vihakõne, vulgaarsete kommentaaride ja teiste õigusi rikkuvate kommentaaride legaalse definitsioone Eestis pole.

Wikipedia kohaselt on vihakõne: kõne mis ründab isikut või isikute gruppi soo, etnilise kuuluvuse, religiooni, rassi, puude või seksuaalse orientatsiooni pinnalt.¹⁰⁴ Autor peab vihakõne põhiliseks tunnuseks seda, et vihakõnega ähvardatakse kannatanut. Eesti Keele Instituut on defineerinud vihakõne järgnevalt:

„Tähendus: → vaenuõhutus; → sõim

Kasutamine: Märkus. Ebaõnnestunud tõlge inglise sõnaühendist *hate speech*, täpsem tõlge oluks vaenukõne. Kuna inglise keeles tähistab *hate speech* mõistet, mida eesti keeles on siiani väljendanud sõnaühend vaenu õhutamise või liitsõna vaenuõhutus „avalik üleskutse vihkamisele või vägivallale rahvuse, nahavärvi, soo, puude, seksuaalse orientatsiooni, usutunnistuse, poliitiliste veendumuste vms põhjal”, puudub eesti keeles otsene vajadus uue sõna järele. Mõnikord sobib vihakõne sõna asemele ka lihtsalt sõim.”¹⁰⁵

Euroopa Inimõiguste Kohtu endine kohtunik Rait Maruste on vihakõne kohta öelnud Postimehe artiklis järgnevat:

„/.../ on vihakõne tunnusteks rassistlikkus ja ksenofoobsus (viha, sallimatus võõrapärasuse ja teistsugususe suhtes). Määratluse alla mahub iga kirjaliku materjali, kuvandi või muu idee või teooria esitus, mis toetab, propageerib või kutsub üles rassile, nahavärvile, rahvuslikule või

¹⁰² „/.../ vulgaarne väljendus on üldiselt lubatav, teiste isikute õigusi rikkuv väljendus on hilisema tsiviilvaidluse objekt ning vaid vihakõne on see, mis ei evi kaitset. Esimesed kaks kategooriat on siiski väljendusvabaduse kaitse all.” Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/blogi.n/sonavabadusest-ja-vihakonest-delfi-versus-eesti-juhtumi-naitel--ii>

¹⁰³ J. Laffranque. Euroopa Inimõiguste Kohus ja Eesti õigus: kas monoloog või dialoog? *Juridica* 2016/8, lk 542.

¹⁰⁴ Inglisekeelselt: Hate speech is speech which attacks a person or group on the basis of attributes such as gender, ethnic origin, religion, race, disability, or sexual orientation. Kättesaadav veebis:

https://en.wikipedia.org/wiki/Hate_speech

¹⁰⁵ Võetud EKI veebilehelt sisestades otsingusse ‘vihakõne’: <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=0>

etnilisele päritolule või usutunnistusele põhinevat vihkamist, diskrimineerimist või vägivalda üksikisiku või grupi suhtes. Tegu peab olema tahtlik, esitatud ähvarduse, solvangu, naeru- või alavääristamisena. Teine sisuline osa protokollist kutsub keelustama genotsiidi ja inimsusvastaste kuritegude eitamist, heakskiitmist või õigustamist. Seega, vihakõne kvalifitseerivaiks tunnusteks on teadlik, sihipärane rassistlikkus ja ksenofoobsus, mis rajaneb rünnatava isiku või isikute grupi endast mittesõltuvatel asjaoludel (rass, nahavärv jmt).’’¹⁰⁶

Autor märgib taaskord ära EIK lahendis Delfi vs Eesti, kus EIK sõnas, et vihakõne ning otseseid ähvardusi sisaldavad kommentaarid peavad portaalipidajad kustutama omaalgatuslikult.

Nagu eespool mainitud vihakõne legaaldefiniitsiooni Eesti õigussüsteemis pole, kuid siiski seondub vihakõnega karistusseadustiku (edaspidi KarS) §-ga 151 lõige 1, mille kohaselt tegevuse eest, millega avalikult on kutsutud üles vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele seoses rahvuse, rassi, nahavärvi, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, seksuaalse sättumuse, poliitiliste veendumuste või varalise või sotsiaalse seisundiga, kui sellega on põhjustatud oht isiku elule, tervisele või varale, – karistatakse rahatrahviga kuni kolmsada trahviühikut või arestiga.

Eestis on jõustunud Narva linnakohtulahend¹⁰⁷, mille kohaselt karistati KarS § 151 lg 1 järgi isikut, kes Delfi kommentaariumis kasutas fraasi „juudid ahju!’. Eelmainitud kommenteerija kaebas kuni Riigikohtuni välja, leides et fraasi „juudid ahju!’’ on sõnavabaduse kaitsealas, kuid Riigkohus ei võtnud asja menetlusse ning 2004. aastal määratud karistus, 3000 krooni suurune rahatrahv, jäi jõusse.

Vaenu õhutamiseks on peetud ka näiteks Starmani kanalile TV-chat selliste sõnumite saatmist, mis kutsuvad üles eestlasi peksma või tapma või seinale haakristi, sõna „White Power“ või nende lühendi „W.P.“ (skinhead’ide liikumise hüüdlause), „88“ (numbrikombinatsioon, mida neonatsid kasutavad elektronkirjades tervitusena), „Juden tod toten kopf“, „Juden raus Troll“, „Panzer Division SS“, „Skinheads wake up! 88“ ning tähekombinatsiooni „SS“ ja haakristiga varustatud kotka maalimist.¹⁰⁸

Autori hinnangul on KarS § 151 rakendamisel keeruline määratleda, millal on tegu vihakõne kommentaaridega, mis põhjustavad ohtu isikule elule, tervisele või varale, sest kui keegi väidab „juudid ahju’’, siis ei saa alati olla tegu kommentaariga, millega tahetakse põhjustada ohtu isiku tervisele. Riigikohus on kommenteerinud KarS §-i 151 järgnevalt:

¹⁰⁶ <http://arvamus.postimees.ee/2080732/rait-maruste-vihakone-internetileim-ja-sonavabadus>

¹⁰⁷ Narva LKo 1-254/04

¹⁰⁸ M. Ernits. Avalik väljendusvabadus ja demokraatia. Juridica 2007/1, lk 16-29.

„Kriminaalkolleegiumi arvates ei saa sotsiaalse vaenu õhutamise kui süüteo faktiliste asjaolude tuvastamisel jätta arvestamata seda üldtuntud asjaolu, et sõnade tähendus ja kokkuvõttes ka teksti sõnum ning võimalik toime sõltuvad sõnakasutuse kontekstist.”¹⁰⁹

Narva Linnakohtu lahendi puhul kasutas kommentaator lisaks „juudid ahju” fraasile ka selliseid fraase nagu: „juutidest tuleb pesuseepi keeta”, „neegreid puua”, „Hitler oleks võinud venemaale tungimisega nii kaua venitada, kuni euroopas juute = 0”, „sellised 20 cm teraga... ütlemenii, et kui ma köögis olen, siis pole juudil eriti sina sja, eriti kui mul need mõlemad käeulatuses on”, „jep, juudid on kõiges selle maailma sitas süüdi”, „valge inimese abordijäänus on ka ilusam kui neeger”, „peaks sellest raamatu kirjutama... ja oma usulahu tegema, mis seisneb juutidega saunaahju kütmisses lootuses jumala ilmutuse osaliseks saada”.¹¹⁰

Siinkirjutaja hinnangul on kainele mõistusele arusaadav, et eelmises lõigus esineb vihakõnet, sest viha õhutavaid kommentaare on palju ning teksti sõnumiks ongi vaid vihakõne. Keerulisem võib olla identifitseerida vihakõnet üksikute fraaside puhul, sest siis on vähem lauseid ja fraase, mille pinnalt hinnata, kas kommentaatoril on tõsi taga ähvardustega.

3.2 Teiste õigusi rikkuvad kommentaarid

Teiste isikute õigusi rikkuvateks kommentaarideks saab pidada kommentaare, mis rikuvad isiku õigusi võlaõigusseaduse § 1046 ja § 1047 kohaselt: Isiklike õiguste kahjustamise õigusvastatus:

(1) Isiku au teotamine, muu hulgas ebakohase väärtushinnanguga, isiku nime või kujutise õigustamatu kasutamine, eraelu puutumatus või muu isikliku õiguse rikkumine on õigusvastane, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Õigusvastasuse tuvastamisel tuleb arvestada rikkumise liiki, põhjust ja ajendit, samuti suhet rikkumisega taotletud eesmärgi ja rikkumise raskuse vahel.

(2) Isikliku õiguse rikkumine ei ole õigusvastane, kui rikkumine on õigustatud, arvestades muid seadusega kaitstud hüvesid ja kolmandate isikute või avalikkuse huve. Õigusvastasuse tuvastamisel tuleb sellisel juhul lähtuda erinevate kaitstud hüvede ja huvide võrdlevast hindamisest.

§ 1047. Ebaõigete andmete avaldamise õigusvastatus:

¹⁰⁹ RKKKo 3-1-1-117-05, p 23.

¹¹⁰ Postimees, 5.08.2005, arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/1490657/kohus-tunnistas-valjendi-juudid-ahju-vaenuohutavaks>

(1) Isiklike õiguste rikkumine või isiku majandus- või kutsetegevusse sekkumine isiku või tema tegevuse kohta ebaõigete andmete avaldamise või faktilist laadi andmete mittetäieliku või eksitava avaldamisega on õigusvastane, kui avaldaja ei tõenda, et ta ei teadnud avaldamisel andmete ebaõigsusest või mittetäielikkusest ega pidanudki sellest teadma.

(2) Teise isiku au teotava või teisele isikule majanduslikult kahjuliku asjaolu avaldamine loetakse õigusvastaseks, kui avaldaja ei tõenda, et avaldatud asjaolu vastab tegelikkusele.

(3) Hoolimata käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatust, ei loeta andmete või asjaolu avaldamist õigusvastaseks, kui avaldajal või isikul, kellele asjaolu avaldati, oli avaldamise suhtes õigustatud huvi ning avaldaja kontrollis andmeid või asjaolu põhjalikkusega, mis vastab võimaliku rikkumise raskusele.

(4) Ebaõigete andmete avaldamise korral võib kannatanu andmete avaldamise eest vastutavalt isikult nõuda andmete ümberlükkamist või paranduse avaldamist avaldaja kulul, sõltumata sellest, kas andmete avaldamine oli õigusvastane.

3.3 Vulgaarsed kommentaarid

Vulgaarsed kommentaarid on sellised kommentaarid, mis sisaldavad vulgaarsusi. Eesti Keele Instituut on sõnanud vulgaarsuste kohta järgmist: „Madalkeelse sõnavara kõige jämedam, sündmatum kiht on vulgaarsõnavara, mis koosneb vulgarismidest ehk vulgaarkeelendeist, nt pask, vitt, tegi kutuks, mölin maha!, keri persse!”¹¹¹

¹¹¹ Arvutivõrgus: <https://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=6&p1=3>

3.4 Analüüsitud artiklid

Siinkirjutaja luges läbi järgnevad artiklid ja nendes sisaldunud 3115 kommentaari. Sulgudes on välja toodud kommentaaride arv artikli kohta:

- Eesti kirjanike liidu liikmed saatsid prokuratuurile Kenderit toetava kirja: tegu pole lapsporno, vaid ilukirjandusega (101)¹¹²
- Kirjanikud pöördumises riigijuhtide poole: kriminaalsüüdistuse esitamine Kaur Kenderile on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega (201)¹¹³
- FOTOD: Kaur Kenderi advokaat taotles eelistungil prokuröri taandamist (107)¹¹⁴
- Lapsporno valmistamises süüdistatav Kaur Kender läheb kohtu alla (114)¹¹⁵
- Kaur Kender peab kinnise pornoistungi kohta avalikku päevikut! Kaitsja Paul Keres: see õigus süüdistataval siiski säilib (57)¹¹⁶
- Pornoistung jäädvustatakse filmilindile: Kaur Kenderist valmib dokumentaalfilm (16)¹¹⁷
- Kohus saadab Kenderi hullumajja: nemad otsustavad, kes saab minu raviarstiks ja mis osakonda ma lähen! (88)¹¹⁸
- HOMSES PÄEVALEHES: Siim Tuisk: meil saab raamatukogust eestikeelset „Mein Kampf”. Kas tõesti on "Untitled 12" hullem, et Kender vangi panna? (80)¹¹⁹
- Vaikimine pole Kenderi puhul enam valik (120)¹²⁰
- Kenderi kohtuistungitel räägitakse kirjandusest rohkem kui pornost (126)¹²¹
- Sõbrad tulevad appi! Kaur Kenderile tehti nädala jooksul kohtukulude katteks ligi 9000€ annetusi (40)¹²²

¹¹² Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/eesti-kirjanike-liidu-liikmed-saatsid-prokuratuurile-kenderit-toetava-kirja-tegu-pole-lapsporno-vaid-ilukirjandusega?id=72064981>

¹¹³ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kirjanikud-poordumises-riigijuhtide-poole-kriminaalsuudistuse-esitamine-kaur-kenderile-on-vastuolus-eesti-vabariigi-pohiseadusega?id=73472409>

¹¹⁴ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/fotod-kaur-kenderi-advokaat-taotles-eelistungil-prokurori-taandamist?id=73584883>

¹¹⁵ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/lapsporno-valmistamises-suudistatav-kaur-kender-laheb-kohtu-alla?id=74393867>

¹¹⁶ <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/kaur-kender-peab-kinnise-pornoistungi-kohta-avalikku-paevikut-kaitsja-paul-keres-see-oigus-suudistataval-siiski-sailib?id=74499833>

¹¹⁷ <http://publik.delfi.ee/news/kino/pornoistung-jaadvustatakse-filmilindile-kaur-kenderist-valmib-dokumentaalfilm?id=74523007>

¹¹⁸ <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/kohus-saadab-kenderi-hullumajja-nemad-otsustavad-kes-saab-minu-raviarstiks-ja-mis-osakonda-ma-lahen?id=74556857>

¹¹⁹ <http://epl.delfi.ee/news/eesti/homses-paevalehes-siim-tuisk-meil-saab-raamatukogust-eestikeelset-mein-kampf-kas-toesti-on-untitled-12-hullem-et-kender-vangi-panna?id=74608125>

¹²⁰ <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/vaikimine-pole-kenderi-puhul-enam-valik?id=74607705>

¹²¹ <http://epl.delfi.ee/news/eesti/kenderi-kohtuistungitel-raagitakse-kirjandusest-rohkem-kui-pornost?id=74632563>

¹²² <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/sobrad-tulevad-appi-kaur-kenderile-tehti-nadala-jooksul-kohtukulude-katteks-ligi-9000-annetusi?id=74660543>

- Kindel minek! Kaur Kender saadetakse hullumajja: ma arvan, et mu kadunud ema oleks mu üle üsna uhke (331)¹²³
- Kenderi kaitsja vaidlustas psühhiaatrilise ekspertiisi: prokuratuur pole suutnud välja tuua ühtegi asjaolu, millest võiks järeldada, et Kenderit vaevab vaimutegevuse häire! (5)¹²⁴
- Olavi Ruitlane: kirjanik Kenderile, kohtunik Kunmanile ja prokurör Pähklile on koht ajaloos garanteeritud (151)¹²⁵
- "Suud puhtaks": Kas Kaur Kender tootis lapspornot? (224)¹²⁶
- DELFI FOTOD: Kenderi kohtuprotsessil analüüsiti, miks "Lolita" on lubatud, Kenderi teos mitte (239)¹²⁷
- DELFI VIDEO: Kaur Kender: praegune kohtuprotsess on väga jõhker totalitaarse korra tagasitulek (51)¹²⁸
- FOTOD KOHTUST: Prokuröri hinnangul Kender teadis, et toodab lapspornot. Karistuseks nõuab süüdistaja rahatrahvi (143)¹²⁹
- DELFI FOTOD: Kaur Kenderi kohtuprotsess jätkub märtsis kinnisena, fännid on pettunud (64)¹³⁰
- Kenderi kohtunik skandaalsest teosest "Untitled 12": ainukesed lugejad on kirjandusteadlased ja võib-olla pedofiilid (113)¹³¹
- Kaur Kender kavatseb vanglasse mineku korral uue ameti õppida: mul on 1% võimalust vabadusele (148)¹³²
- Eksperdid: Kender ei vaja psühhiaatrilist ravi (28)¹³³

¹²³ Arvutivõrgus: <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/kindel-minek-kaur-kender-saadetakse-hullumajja-ma-arvan-et-mu-kadunud-ema-oleks-mu-ule-usna-uhke?id=74914125>

¹²⁴ <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/kenderi-kaitsja-vaidlustas-psuhhiaatrilise-ekspertiisi-prokuratuur-pole-suutnud-valja-tuua-uh-tegi-asjaolu-millest-voiks-jareldada-et-kenderit-vaevab-v?id=75053707>

¹²⁵ <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/olavi-ruitlane-kirjanik-kenderile-kohtunik-kunmanile-ja-prokuror-pahklile-on-koht-ajaloos-garanteeritud?id=77752114>

¹²⁶ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/suud-puhtaks-kas-kaur-kender-tootis-lapspornot?id=77798832>

¹²⁷ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/delfi-fotod-kenderi-kohtuprotsessil-analuusiti-miks-lolita-on-lubatud-kenderi-teos-mitte?id=77640420>

¹²⁸ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/delfi-video-kaur-kender-praegune-kohtuprotsess-on-vaga-johker-totalitaarse-korra-tagasitulek?id=77627658>

¹²⁹ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/fotod-kohtust-prokurori-hinnangul-kender-teadis-et-toodab-lapspornot-karistuseks-nouab-suudistaja-rahatrahvi?id=77623730>

¹³⁰ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/delfi-fotod-kaur-kenderi-kohtuprotsess-jatkub-martsis-kinnisena-fannid-on-pettunud?id=77140356>

¹³¹ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kenderi-kohtunik-skandaalsest-teosest-untitled-12-ainukesed-lugejad-on-kirjandusteadlased-ja-voib-olla-pedofiilid?id=77096340>

¹³² <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/kaur-kender-kavatseb-vanglasse-mineku-korral-ue-ameti-oppida-mul-on-1-voimalust-vabadusele?id=76575870>

¹³³ Arvutivõrgus: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/eksperdid-kender-ei-voja-psuhhiaatrilist-ravi?id=76530018>

- Vaimse tervise ekspertiisis käinud Kaur Kender: saan tõendi, et ei olnud kirjutamise hetkel hull (92)¹³⁴
- Kaur Kender anonüümseid kommentaare ei loe: ma eelistan laiemat spektrit arvamusi, kus on esindatud kõik äärmused (13)¹³⁵
- Kaotas ka ringkonnakohtus: lapsporno valmistamises süüdistatav kirjanik Kaur Kender peab läbima vaimse tervise ekspertiisi (173)¹³⁶
- Soome PENi seisukoht Kaur Kenderi "Untitled 12" teemal: see on porno paroodia (13)¹³⁷
- Kaur Kender: kohus määras mulle psühhiaatrilise ekspertiisi (102)¹³⁸
- Kaur Kenderi viimane sõna UNTITLED12 kohtuprotsessil: ka oma kõige jälgimates kujutelmades ei oleks ma osanud arvata, et eesti keeles kirjutamise saatus võib nii võikaks kujuneda (175)¹³⁹.

Autor leidis 3115-st kommentaarist kokku 40 kommentaari, mida peab negatiivseks selle poolest, et nad on isikut solvavad või ähvardavad või laimavad. Artikleid lugedes ning analüüsidis oli autoril võimalik näha ka seda, kas on moderaatorite poolt eemaldatud kommentaare. Eemaldatud kommentaaride puhul on tegu otsese sõnavabadusse sekkumisega, sest kommentaarid on eemaldatud. Eemaldatud kommentaarid näevad kommentaariumis välja järgnevalt:

¹³⁴ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/vaimse-tervise-ekspertiisis-kainud-kaur-kender-saan-toendi-et-ei-olnud-kirjutamise-hetkel-hull?id=76457477>

¹³⁵ <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/kaur-kender-anonuumseid-kommentaare-ei-loe-ma-eelistan-laiemat-spektrit-arvamusi-kus-on-esindatud-koik-aarmused?id=76456279>

¹³⁶ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/kaotas-ka-ringkonnakohtus-lapsporno-valmistamises-suudistatav-kirjanik-kaur-kender-peab-labima-vaimse-tervise-ekspertiisi?id=75483281>

¹³⁷ <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/soome-peni-seisukoht-kaur-kenderi-untitled-12-teemal-see-on-porno-paroodia?id=75056999>

¹³⁸ <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/kaur-kender-kohus-maaras-mulle-psuhhiaatrilise-ekspertiisi?id=74520469>

¹³⁹ <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/kaur-kenderi-viimane-sona-untitled12-kohtuprotsessil-ka-oma-koige-jalgimates-kujutelmades-ei-oleks-ma-osanud-arvata-et-eesti-keeles-kirjutamise-saatus?id=77654062>

Lv 01.05.2016 12:36

Kulgi ma ei saa aru selle palagani mõttest ,tegu ju väljamõeldud looga ,aga loodan ,et ta kaotab ja siis vihastab Eesti peale ning kolib eluks ajaks ära .

👍 11

🗨️ 2

ⓘ Sobimatu

↩️ Vasta

Kommentaari eemaldatud

Ly 01.05.2016 12:58

Mina ei tea küll ühtki teist Eesti kirjanikku, keda oleks nii lihtne ette kujutada vanglariletuses, tema naajoonte ja valimusega sedavõrd harmoneerumas.

👍 23

🗨️ 1

ⓘ Sobimatu

Kommentaari eemaldatud

Eemaldatud kommentaaride sisu ei ole avalikkusele kättesaadav, aga sellegipoolest on näha, kui palju moderaatorid on kommentaare eemaldanud. Eemaldatud kommentaaride puhul ei ole teada, kas kommentaariumi küllastajad on vajutanud „Teata sobimatust kommentaarist” nupule või on Delfi moderaatorid iseseisvalt teostanud järelevalvet kommentaaride üle ning selle tulemusel kommentaare kustutanud.

Autor leidis 3115 kommentaarist ja 28 artiklist kokku 15 eemaldatud kommentaari. Iga eemaldatud kommentaari puhul on küsimus, kas on tegu sõnavabaduse piiramisega või kellegi teise õiguste kaitsega. 15 eemaldatud kommentaari 3115-st kommentaarist kokku on *circa* 0,5% ehk alla 1%. Siinkirjutaja on seisukohal, et nii madala protsendi puhul ei ole tegemist nähtava sõnavabaduse piiramisega. Täiesti objektiivse hinnangu andmiseks oleks vaja tutvuda eemaldatud kommentaaridega, aga see pole võimalik, sest Delfi ei paku oma lugejatele võimalust tutvuda kommentaaridega, mis ühel või teisel põhjusel on eemaldatud kommentaariumist.

3.4.1 Vulgaarsed kommentaarid

Vulgaarseid kommentaare leidis autor 24 korral 3115-st kommentaarist. Vulgaarseid kommentaare on rohkem kui vihakõnet, mida esines 12 korda ning rohkem kui teiste õigusi rikkuvad kommentaare, mida esines 6 korral. Vulgaarsete kommentaaride suuremat esinemissagedust võib põhjendada sellega, et vulgaarsused on üldjuhul sõnavabadusega kaitstud. Teisisõnu, sellepärast et kommentaar sisaldab vulgaarset sõna ei pea automaateselt seda sama kommentaari kommentaariumist eemaldama. Teine olukord on aga siis, kui vihakõne ja vulgaarsus(ed) esinevad korraga. Nagu varasemalt mainitud pole vulgaarsused otseselt keelatud ning on sõnavabadusega kaitstud. Seega on arusaadav, miks Delfi moderaatorid pole vulgaarseid kommentaare kustutanud.

3.4.2 Vulgaarsed kommentaarid Delfi kommentaariumis:

1. ha

23.03.2017 13:14

Vot pede tahab 55000e saada ka veel.

2. Kuda,kuda??

22.03.2017 12:21

No mis karistus see jälle olgu, meite " kõige ausama ja õiglasema " Nõukogude kohtu poolt on ??? Selle venna peaks saatma puuri, nende pedede hulka, las seal õpetab neid vanu pedesid !!?!?

3. Gott Mit Uns

04.08.2015 22:15

Vana tõde, et kultuuriinimesed on geyd, tavalised kopamehed aga peded.

;P

4. Tammed

21.01.2016 15:56

Asi on selles, et Kaur Kenderi novell või romaan ongi jutustus, kõik teavad, et see on jutustus, mitte tegelikkus.

Mis internetis on - mingid väärakad peded ja transvestiidid kepivad ja see ongi reaalsus, sest kepivadki.

Pederastia ei ole seksuaalvabadus, vaid Looduslik väärakus, mõelge, kuidas enda lastele Internetis selline mõjub negatiivsete nihetena seksuaalsustes ?!

Novell või romaan pole ju see üldsegi - eks igäiks otsustagu ise, kas Kaur Kender, kes peaks samuti isa olema, pooldab sellega pedofiiliat, või toob selle esile võimaliku probleemina hoopis, tehes sellest loetava jutustuse ?

5. Kas Foorum asub ka

03.02.2016 15:56

urruaukudes sonkima? Karta on! Meil on nii tore "riik". Rõveduste paradiis! Seadustage veel pedofiilia ka ära! Hei, Sotsiaalpederastialik erakond! Jõudu!

6. No

01.05.2016 11:04

sellest küll aru ei saa. Võimuklikk püüab riigikogus pedeseadust läbi suruda aga Kaur peab samasuunalise väljamõeldise eest kohtu alla minema! Meie tulevik on ju pedede võimutsemise all. Kui aga nii, siis kas kohus teeb praegu Kaurile reklaami, sest ta mõistetakse nahunii õigeks.

7. hmm

18.05.2016 13:00

kui kender oleks lisanud, et pornograafilised olukorrad raamatus lahendasid pede afroameeriklane ja paks lesbi, siis oleks nobeli järgi lõhnanud

8. mõtleja

26.05.2016 20:09

Kahju, et Kender Mordori ei sõida-teataks piiri peale, et pede tuleb propagandat tegema ja raamat on kaasas-oleksime 25+5 aastat temast priid.....))))))

))))))))).....

9. Siia Onaaniasse tuleb

23.03.2017 13:11

välja, et ongi ainult tolerastid, pederastid, perverdid, pedofiilid, sadistid jms. õudne saast!!!!

Kuidas saab muidu võimalik olla, et nüüd massiliselt viskutakse sellist jälki kaabakat KAITSMAS! Kas te olete peast segi läinud?

Või toimubki teie kodudes kõik see, millest see jäletis TEILE kirjutab ja isegi MÜÜB!?

10. yep

30.08.2016 17:01

Kui Mart Sander teeb näosaates ühemõttelisi pederastiat propageerivaid avaldusi esinejate suhtes, ei algata keegi krim asju.

11. teineestlane

06.04.2017 08:50

Kenderile tuli see laps pornos süüdistamise esitamine ainult kasuks. S.t ju tahab haiseda ja torkimine pakkus haisemisvõimalusi kuhjaga.

12. Lembitu

05.04.2017 23:26

Võrdlesin hitleri mein kampffi kenderi lastenikkumise üllitisega.

Ei läinud tsensuurist läbi, hitleri mein kampff on ikka nii põlu all, et ei saa selle mainimist lubada.

13. Riho Kutti

24.03.2017 13:20

Kender on hälve, tema persoon on vastanduda kõiges ja kõigiga. Kender ei püsi kaua vabaduses. Valitud tee läbi rõveduste eriti laste suhtes on võigas kuidas saab seda kuidagigi moodi mahendada sellest ei saa ma aru, mis kirjandusest või sõnavabadusest siin jutt saab olla. See pidev demokraatiale vihjamine läheb juba liiale, inimesed pole vabaduseks valmis. Uhad

aga sitta maailma laiali ja arvad ,et oled kõva mees.pask oled kender,aitab viisakustest pask ja seegi veel pehmelt öeldes

14. vahelehoige to kahjuks

24.03.2017 12:54

Kus on sõnavabadus siis, kui näiteks delfis moderaatorid eestimeelsed tekstid ära kustutavad ja kommimise keeld peale pannakse ?

Prses...

Aga tead, miks ta seal on ? Eks ikka seepärast, et omal ajal kaebasid "nördinud kodanikud" DELFI kohtusse, sest too laseb oma kommentaariumisse "sobimatuid" ning "korralikke inimesi solvavaid" kommentaare postitada (nö. "Kenderi Protsess" vol 1.0). Pärast kohtukeisi kaotamist seadiski DELFI sisse TSENSUURI...

15. Mina

24.03.2017 15:30

Vastikud küünilised isamaalise t.rapead on need prokud kõik koos oma väikeste uurijakestega!!! Loodan , et õiglus saab jalule. Tuleb teha vahet õigusel ja õiglusel. See õiglus mis on kirjas seaduses ei pruugi olla alati õiglane.

Kui kunagi õigust sai õpitud siis mäletan loengust , et kui proku on oma süüdistuse teinud , siis kaotada ta ei tohi(isegi siis kui tal ei ole õigus. Peab ikka lõpuni võitlema).

Kenderi poolt!

16. Tore

06.02.2017 10:28

Muidugi äärmiselt kiiduväärt, et Mattias Tammet kuulas vanemate naiskolleegide nõu ja vaatas mööda avalikust kohtuistungist, kus kuulutati välja valdavalt PPA endiste naistöötajate passimafia karistusotsused. Kui hästi läheb, siis hõõrub Laura M. sul Delfi peldikus paugu lahti.

17. TweetHunter5

13.12.2016 01:37

sa M. Kiis oled ikka eriline Kenderi kategooria daun!
tuled võrdlema pedofiiliat ja vabariigi ja eesti eest võitlemist!
mine arene ajudeta debiil!

18. TweetHunter5

13.12.2016 01:57

sa Free Estonia oled ikka eriline daun ju, vaimuhaige ka?
Ilukirjanduslikku teos?

sa tuled ilukirjanduslikku teost võrdlema vägistamise, pedofiilia ja suhtevägivallaga?

peab ikka palju kanepit tarvitanud debiil olema, kui seda väita.

teatud teemade promomine ja reklaamimine ei ole ikkagi enam mingi "vaba looming", "ilukirjandus" ega "sõnavabadus".

Sul kui suurel inimesel peaks ikka veel aru olema et sellest aru saada, et kõik pole lubatud ja on olemas ka moraal ning reeglid!

üks asi on kirjandus, teine asi on väärdideoloogiad ja propagandad!

eks kui see teema sinu kohta oleks, siis sa saaksid ka aru(kui keegi kirjutab sinust tapmise jutustuse, see saab väga kuulsaks jutuks, mõni satub isegi nii hüsteerijasse et tulebki sulle ukse taha, mis sa sitt siis kostad?).

mõttele "liivakastist välja"!

19. eks

13.12.2016 02:25

eks sinusugused ongi need väärdid, kes asja olemusest enam midagi aru ei saa. vähem kanepit ja noori poisse! debiil!

20. Kui seda tüüpi

01.12.2016 18:20

ei tunnista hulluks, siis täisidoot on ta igatahes. Tahaks, et tulevikus ei peaks mitte kusagil nägema sõna "kender", jälk kuju on see raisk.

21. sina vist oledki

28.06.2016 04:06

üks selline prz vägistatud väärd? keegi pani sind reallis, aga kinder-kender ainult fantaseeris sellest ja pani oma teksti peale ona... :D

22. A. Mets

03.02.2016 10:43

kirjandusurood üritab ikka midagi tõestada?kas nekrofiiliaalne käsiraamat on ``nägemusest``juba kirjastamisel?

23. to ooo

12.05.2016 16:33

kas sa oled warro wooglaiu pundist, et loote Nu55imine on kuidagi keelatud? teretulemast keskaega, kus on lubatud ainult misjonäripoos ja kirikupühade ajal on keppimine keelatud... :DDDDDD

24. :D

26.05.2016 08:43

Kenderile puuriks trelliga augu pähe ja n.ssiks saadud auku, kuni seeme ajudega seguneb! Ei kustuta mu kommentaari, sest see on kõrgkunst!

Kokkuvõtvalt leiab autor, et vulgaarsusi pole palju Delfi kommentaariumis, aga on autori poolt esile toodud sellepärast, et vihakõne, vulgaarsused ning teiste õigusi rikkuvad kommentaariud võivad praktikas esineda üheaegselt.

3.4.3 Vihakõne

Nagu käesoleva magistritöö esimeses kahes peatükis selgus on vihakõne kõige lihtsam tuvastada, kui on tegu rassilise solvamise või ähvardustega. Vihakõne esinemisel peab portaalipidaja kommentaari eemaldama omaalgatuslikult.

Vihakõnet esines Delfi kommentaariumis kümnel korral. Enamus korrad on seotud rassilise vihkamisega, kuid oli ka ähvardusi (kommentaari nr 8 ja nr 9). Autorile jäi silma, et kommentaator nimega „toppige” kommenteeris kolme erinevat artiklit sarnase kommentaariga: „(toppige) see juudilõust puuri.” Sellisel juhul võiks olla juba üsna tõenäoline, et isikul on vihakõne näol tõsi taga, sest isik kommenteerib regulaarselt ja sõnum (vihakõne) on sama.

Endise Inimõiguste kohtuniku Rait Maruste¹⁴⁰ sõnul pole nt väljend „pane ennast põlema” vihakõne, sest on seotud Eesti suhtlemiskultuuriga ning hinnates kas tegu on vihakõnega või mitte tuleb arvesse võtta, kas väljend on Eesti suhtlemiskultuuris levinud ja mida sellega öelda tahetakse.

Autorile hinnangul peaksid olema „juudi-teemalised” vihakõne kommentaarid kustutatud, sest on rassistlikud ja õhutavad vaenule. Kuna Delfi pole kommentaare eemaldanud, siis võib väita, et Delfi rikub talle, kui portaalipidajale, seatud käibekohustust.

¹⁴⁰ „Kandvat osa täidab meie üldine suhtlemiskultuur. Näiteks emotsionaalne ja lapsik hüüatus «pane end põlema» jääks eespool jutuks olnust väljapoole. Kohatule käitumisele reageerimise viise on erinevaid ja siin peab ühiskond ise lahendused leidma.” Arvutivõrgus: <http://arvamus.postimees.ee/2080732/rait-maruste-vihakone-internetileim-ja-sonavabadus>

3.4.4 Vihakõne sisaldanud kommentaarid Delfi kommentaariumis:

1. klassikaline

22.03.2017 10:30

juudilõust

2. kas

22.03.2017 10:30

kõik need pubekad kes seal istuvad on juudilõusta ohvrid

3. Kahju,

12.12.2016 21:41

et laagri tüüpi vanglaid enam ei ole, see juudipervo saaks sinna saata, seal saaks ta kindlasti eest ja tagant, siis oleks millest mõne sopaka kritseldada.

4. toppige

01.12.2016 17:11

see juudilõust puuri

5. .

01.12.2016 17:21

kenderi diagnoos on juut

6. toppige

30.08.2016 15:20

see juudilõust puuri

7. Eu retk--

20.01.2016 18:42

Ja ühe päevaga varste hõimlaste kodude läbi otsimine!

Otsi vaenlaseid sõprade seast!

Vaeste- luksus korterite riigigogu ja truude parteiliste seast!

Kes elab vaid tuust ja sissetulekutest---omades miljonilisi üüri pimdu---tagavaraks pagulastele!

P;S!

‘KUI üls pagulane saab parema elamispinna juoi ..IDA virumaa külmas olevad lapsed

Siis on ---Eestimaa inimestel ka õigus kohtu välisteks toiminguteks!

Ja taavi' sina oöled esimene!

9. toppige

11.05.2016 23:59

see räpane juut puuri

10. triin

03.02.2016 14:32

Lugesin lihtsalt selleks, et teada saada, mille ümber kisma käib. Ja oli tõesti jube ja nii jube, et üle kahe lk lugeda ei suutnud. Kuidas üks täiskasvanud inimene saab üldse midagi sellist kirjutada, kust tulevad sellised mõtted, fantaasiad? Ise ma ei suudaks elu sees midagi sellist välja mõelda. Kender on kindlasti väärustunud kuju, tal peavad kindlasti olema lastega need kogemused, sest vastasel korral pole võimalik midagi nii detailselt kirjutada! Kender on väga haige inimene ja siin on tõesti ainuke lahendus tema maha laskmine, leebemal juhul kastreerimine.

3.4.5 Teise õigusi rikkuvad kommentaarid

Teise õigusi rikkuvaid kommentaare on kuus. Üldiselt on teiste õigusi rikkuvad kommentaarid tsiviilvaidluse objektiks. Potentsiaalne sõnavabaduse kuritarvitaja peab tõendama, kas tema poolt välja öeldu vastab tõe – kui vastab siis pole ta sõnavabadust kuritarvitanud. Eelmainitu kehtib faktide kohta. Teiste õigusi rikkuvad kommentaarid võivad olla ka väärtusotsustused. Ebakohased on väärtushinnangud (väärtusotsustused), milliste vulgaarne, inimväarikust alandav ja inimest mõnitav tähendus on mõistlikule lugejale ilmne.¹⁴¹ Maakeeli öeldes on teiste õigusi rikkuvad kommentaarid sellised, millega väidetakse midagi kellegi kohta ja mis solvavad, laimavad seda isikut. Kui väljendatu on solvav ja ei vasta tõe (esitati nt fakt, mida saab kontrollida ja mis kontrollimise tulemusena osutub vääraks), siis pigem mõistab kohus hüvitise välja kannatanu kasuks. Kui väljendati mingi väärtusotsustus, mille tõesust ei saa kontrollida, siis peab kohus hindama, kas mõistlikule inimesele on ilmne, et tegu on solvava kommentaariga.

Teiste õigusi rikkuvate kommentaaride puhul, mis puudutavad fakte, on ainult puudutatud isikule teada, kas väidetu vastab tõe või ei vasta. Nt „Kender hülgas oma 3 poega ja kolis armukese juurde.” Eelmainitut saab teada ainult Kender ise ning Delfi moderaatorid tõenäoliselt ei tea ka, kas see vastab tõe ning sellepärast ei kustutata taolisi kommentaare. Vastukaaluks aga kommentaar nagu „ Kender tundub mulle sellise prügisiilina, kes mingeid hunnikuid pidi ronib ja parasiite külge kogub.” Autori hinnangul peaks normaalsele inimesele selline kommentaar tunduma inimväarikust alandavana ning moderaatorid peaksid sellise kommentaari kustutama.

3.4.6 Teise õigusi rikkuvad kommentaarid Delfi kommentaariumis:

1. ??

05.04.2017 23:32

Kõiki seda soppa, mida ilmselt vaimselt kreenis Kendet tootnud on, kirjanduseks nimetada on liialt räige . Tüüp on käitumiselt pervers ja plikade ahistaja juba teismelisest saati. On rõve tüüp juba õpilasmalevast saati. Ka oma esimeses pulmas sigatses (Mädäpe mõis) ja naine pani varsti peale pulmi ta juurest jooksuy

2. TweetHunter5

¹⁴¹ RKTko 10.06.2009, 3-2-1-43-09 p 16.

13.12.2016 01:47

jah, eks tahab temagi mijonäridest pedodega jahil sampust juua ja Huma ja Hillaryga kabistada!
ega bill eg ahillary kenderi nägu nähes ära küll ei ütleks! kas narkost ja alkost ärajoodud nägu
või vägistamisest, narkost ja varastamisest seniilne vanamutt! vahet pole!

3. narkouim

28.06.2016 16:53

Kender hakkas idiootseid rõvedusi kirjutama peale seda kui ta oma pere ja pojad maha jättis.

Leidis endale muusa, kes on psüühiliselt haige ja on vahetanud elus mehi nagu stringe. Viimati elas ühe karjakasvatajaga Brasiilias. Allakäik on ilmne.

4. Näete, kes siin sõna võtab!

20.01.2016 18:30

Sellised kirjaoskamatud "vabameelsed tolerandid" tahetakse nüüd ILMA KESKHARIDUSETA ÜLIKOOLI LUBADA!!! Mis õudusi meie silmad veel peavad nägema!! :(

Ja teevad selliseid "seadusi", laulavad siia pagulasi ja p-deraste samasugused perverdid nagu loodusõnnetus RIIGIKOGU LIIGE MIHKEL RAUD, vana alkohoolik, grupiviisiliselt eriti sadistlikul moel puudega alaealist vägistades, talle shampanjapudelit vagiinasse toppides. Ja sellised on meil KIRJANIKUD, keda kiidavad samasugused v-rdjad ja joodikukaltsud nagu Kruusimägi-kojamees, Juku-Kalle Raid jms. saast!

Andke ikka aru endale, et ka mingi fantaasia ei sünni mitte millestki! Energia muundumise seadus!

Kui arvutis on jälg, et avasid pornosaidi, mis EI OLE JU KEELATUD!,siis lähed kinni ja oled kurjategija, aga jõletisest kaabakas kirjeldab oma "mälestusi", siis saab ehk isegi auhinna!! :(

Meil neid purkis-ttujaid jätkub ja õuduseks ka vahtijaid-imetlejaid ning kiitjaid! :(

5. supostaat

01.05.2016 11:42

No kui see on täielik väljamõeldis? Väidetavalt on, siis on selle netis levitamise eest küll imelik kohtu alla anda. Kes on kannatanu? Kui lugeja, siis ma lihtsalt ei loe sellist saasta. Vaba valik ju. Kender tundub mulle sellise prügisiilina, kes mingeid hunnikuid pidi ronib ja parasiite külge kogub.

6. pereta

02.05.2016 16:25

Kender hülgas oma perekonna ja kolm poega ning kolis armukese juurde, kes on vahetanud mehi tihedamini kui aluspesu.

KOKKUVÕTE

Internet ja sellega kaasnevad modernsed digilahendused teevad igapäevaelu mugavamaks. Ajalehe lugemiseks ei pea kioskest ostma paber kandjal lehte, vaid saab mugavalt paari klikiga arvutist või nutitelefonist uudise avada. Mugavusega kaasneb ka modernseid probleeme. Üheks selliseks probleemiks on sõnavabaduse kuritarvitamine interneti kommentaariumites. Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli uurida, kuidas saab liigitada isikuõigusi rikkuvaid laimavaid ja solvavaid kommentaare ning kui palju neid Delfi uudisteportaalil on.

Esimeses peatükis uuriti, mida kujutab ja hõlmab endast sõnavabadus ning kuidas on sõnavabadus seotud internetikommentaariumiga. Selgus, et sõnavabadusel on põhiseaduse kontekstis suur ja tähtis roll. Selliseks rolliks on eelkõige tagada demokraatliku ühiskonna jätkusuutlikkus, sest sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üheks põhitunnuseks ja alustalaks. Üks võimalus sõnavabaduse realiseerimiseks on ajakirjanduse kaudu ja läbi meedia. Kohtupraktikas on jõutud seisukohale, et ajakirjandusel pole mitte ainult kohustus kirjutada erinevatel teemadel, vaid sõnavabadus on vahend, mis peaks julgustama meediat kirjutama ka poliitilistel teema ja seeläbi kaasama ajakirjandust ja meediat osalema poliitilises debatis, mis ongi demokraatliku ühiskonna sügavaks olemuseks.

Sõnavabadus ei ole absoluutne õigus. Sõnavabadust võib piirata teiste isikute õiguste ja reputatsiooni austamiseks, riikliku julgeoleku, avaliku korra, elanikkonna tervise ja moraali kaitsmiseks. Sõnavabadusse võib sekkuda, kui seda lubab Euroopa järelevalvestandard. Euroopa järelevalvestandardi kohaselt tuleb kontrollida enne sõnavabaduse piiramist kolme tingimust: piirang on fikseeritud seaduses, piirangul või sekkumisel on õiguspärane eesmärk ning piirang on demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Kui eelmainitud kolm asjaolu on täidetud, siis võib piirata sõnavabadust.

Sõnavabaduse piiramise kontekstis on oluline arvestada ka asjaoluga, sõnavabadus laieneb nii teabele, mis on objektiivselt tõene, kui ka eneseväljendusele ja teabele, mis objektiivselt tõene ei pruugi olla, kuid on tõene väljenduse autori arvates. Enimlevinud põhjus, miks kommentaariumis sõnavabadust piirata on teiste inimeste õiguste (au, reputatsiooni) kaitseks.

Sõnavabadus on vanem mõiste kui internetikommentaarium, aga sellegipoolest kohtupraktikas on seisukoht, et seadusi tuleb tõlgendada tänase päeva seisuga ning seega kohalduv sõnavabadus ka kommentaariumites väljaöeldule. Kommentaariumeid iseloomustab anonüümsus ja toimetamata sisu. Tänu anonüümsusele on inimesi kerge kommenteerima meelitada, sest pole vaja raisata aega kasutajaks registreerimisele ning inimesed on julgemad

oma arvamust avaldama, kui kaaskommentaatorid nende identiteeti ei tea. Lisaks sõnavabaduse teostamisele kommentaariumis on kommentariumil ka majanduslik eesmärk. Nimelt kasutatakse kommentaariumi ka selleks, et inimesi kauem veebilehel hoida ja tänu sellele neile rohkem reklaami näidata ja tooteid ning teenuseid müüa.

Seadustest reguleerib internetis toimuvat infoühiskonna teenuse seaduse. Infoühiskonna teenus on infoühiskonna teenuse seaduse kohaselt teenus, mida osutatakse majandus- või kutsetegevuse raames teenuse kasutaja otsesel taotlusel ja mille puhul andmeid töödeltakse, säilitatakse ja edastatakse digitaalkujul andmete töötlemiseks ja säilitamiseks mõeldud elektrooniliste vahendite abil, kusjuures osapooled ei viibi üheaegselt samas kohas. Internetiteenuse pakkujad jagunevad juurdepääsu pakkujateks ja kombineeritud pakkujateks. *On-line* meediaväljaanded on kombineeritud internetiteenuse pakkujad, kes avaldavad ise artikleid ja pakuvad juurdepääsu internetikommentaariumile, mille sisu loovad kasutajad. Internetikommentaariumi pidaja, näiteks Delfi, on e-kaubanduse direktiivi ja infoühiskonna teenuse seaduse kohaselt teabe talletaja.

Teises peatükis uuriti, kuidas saab kaitsta kannatanuid inimesi. Ennetavad meetmed on teatamise ja kõrvaldamise süsteem, eelmodereerimine ning registreerimise kohustus. Kui õigusi on rikutud, siis saab kannatanu pöörduda portaalipidaja (teabetalletaja) või kommentaari autori vastu kohtusse. Eesti kohtupraktika pinnalt selgub, et solvava ja reputatsiooni alandava kommentaari eest vastutavad nii kommentaari autor kui ka portaalipidaja solidaarselt. Tsiviilõiguses on kannatanud isikul õigus valida, kas ta esitab hagi solidaarselt mõlema isiku vastu või siis valikuliselt ainult ühe isiku vastu. Praktikas on raskem välja uurida kommentaari autorit ja seega on kannatanutel kergem pöörduda portaalipidaja (nt Delfi) vastu.

Portaalipidaja vastutust saab põhjendada sellega, et üldine käibekohustus nõuab seda, et majanduslikusest huvidest lähtuv portaal tagaks selle, et tema kommentaariumis ei kahjustataks kolmandate isikute õigusi. Majanduslike huvide all võib Riigikohtu hinnangul mõista seda, et portaalipidaja on loonud kommenteerimisvõimaluse ja kutsub oma internetilehel ise inimesi üles aktiivselt kommenteerima. Euroopa Inimõiguste Kohus on välja töödanud ka aspektid, mida peab kontrollima, kui analüüsitakse portaalipidaja vastest. Nendest aspektideks on kommentaaride sisu, kaebaja kohaldatud meetmed au teotavate kommentaaride ennetamiseks (näites teatamise ja kõrvaldamise süsteem), kommentaatorite vastutust ja riigisisese menetluse tulemist kaebajale. Kui kommentaaride näol on tegemist vihakõne või otseste ähvardustega, siis peab portaalipidaja omaalgatuslikult ja kohe kommentaarid

eemaldama. Seega peab portaalipidaja teostama kontrolli kommentaariumis olevate kommentaaride üle – selline on käibekohustus.

Portaalipidajate range vastutuse standart on mõnes mõttes ka vastuoluline, sest Euroopa tasandil on olemas konsensus, et ükski teenuseosutaja ei peaks vastutama sisu eest, mille autoriks ta ei ole. Eelmainitud kinnitab ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika. Lahendites *Renaud vs Prantsusmaa* ja *Magyar Tartalomszolgáltatok Eggyesülete ja Index.hu Zrt vs Ungari* tegi Euroopa Inimõiguste Kohus otsused, milles asus seisukohale, et veebimeister ja internetiportaali pidaja ei vastuta lugejaid solvavate kommentaaride eest.

Ennetavad meetmed, millega portaalipidajad saavad oma külastajaid kaitsta on teata ja kõrvaldamise süsteem, eelmodereerimine ning registreerimise kohustus. Euroopa Inimõiguste Kohus on seisukohal, et üldjuhul teata ja kõrvaldamise süsteemist piisab, aga portaalipidaja peab ise aktiivne ja pädev olema ning teadma, milliseid artikleid võidakse rohkem kommenteerida ning millal peavad moderaatorid olema valmis kiiremini reageerima sobimatutele kommentaaridele. Eelmodereerimine ja registreerimise kohustus pole nii efektiivsed kui kõrvaldamise süsteem, sest eelmodereerimise puhul võib sõnavabadus saada ebaseaduslikult piiratud, sest tsiviilisikutest moderaatorid otsutavad selle üle, kas kommentaar avalikustada või mitte ning registreerimise kohustuse puhul võivad portaalipidajad külastajaid kaotada, sest registreerimine võtab aega ning inimesed on julgemad, kui saavad anonüümselt kommenteerida. Lisaks, sõnavabaduse piiramise üle ei peaks otsustama tsiviilisik, sest tegu on ühe põhiõigusega.

Kolmandas peatükis uuriti, kui palju on tegelikult vulgaarseid ja isikuõigusi rikkuvaid kommentaare ning sõnavabaduse piiramist. Kommentaaride leidmiseks olid valitud artiklid, mis kajastasid kohtuasja, kus Kaur Kenderit süüdistati lapsporno valmistamises. Selgus, et sobimatud kommentaarid saab liigitada vihakõneks ja teiste õigusi rikkuvateks kommentaarideks, näiteks kellegi au teotamine ebaõige hinnanguga. Vihakõne ei ole sõnavabadusega kaitstud, teiste õigus rikkuvad kommentaarid ning vulgaarsed kommentaarid on üldjuhul kaitstud sõnavabadusega. Praktikas võivad esineda korraga (ühes kommentaaris) nii vulgaarsus, vihakõne kui ka teiste õigusi rikku väljendus.

Autor luges läbi ja analüüsis 3115 Delfi kommentaari. Enim esines vulgaarseid kommentaare (24 korral), mis üldjuhul on kaitstud sõnavabadusega ja seega pole moderaatoritel kohustus neid kustutada. Vihakõnet esines kümnel korral. Vihakõne saab defineerida järgnevalt: avalik üleskutse vihkamisele või vägivallale rahvuse, nahavärvi, soo, puude, seksuaalse

orientatsiooni, usutunnistuse, poliitiliste veendumuste ja muu taolise alusel. Kaur Kenderiga seotud artiklites esines vihakõnet nii rassismilises vormis, kus kommentaatorid sõimasid Kenderit juudiks ning ka ähvarduste vormis, kus lubati Kender maha lasta. Vihakõne pole sõnavabadusega kaitstud. Riigikohus on täpsustanud, et vihakõne kommentaaride hindamisel peab arvesse võtma kommentaaride konteksti ning seda, mida kommentaari autor soovis saavutada kommentaariga: kas üleskutset vaenule ja vihkamisele või mitte. Karistusseadustiku § 151 kohaselt on karistatav ka tegu, millega avalikult on kutsutud üles vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele seoses rahvuse, rassi, päritoluga, kui sellega on põhjustatud oht isiku elule, tervisele või varale. Arvestades seda, et Eestis on 2004. aastal jõustunud kohtuotsus, kus isikule määrati KarS § 151 alusel rahatrahv kommentaariumis kasutatud fraasi „juudid ahju!” eest võib oletada, et ka Kenderi puhul leidunud vihakõne kommentaarid kuuluvad KarS § 151 koosseisu alla.

Teise õigusi rikkuvaid kommentaare esines kuuel korral. Teiste õigusi rikkuvad kommentaarid on sellised kommentaarid, kus väidetakse midagi väärta ja/või alandavat kannatanu kohta. Teiste õigusi rikkuvad kommentaarid võivad olla faktiväited või väärtusotsustused. Kui kannatanu tunneb, et tema au või reputatsioon on saanud kannatada, siis ta võib pöörduda tsiviilkohtusse ja nõuda kahju hüvitamist.

Otsene sekkumine sõnavabadusse ehk kommentaaride kustutamine leidis aset 15 korral ehk autor leidis 15 moderaatorite poolt kustutatud kommentaari. Autori hinnangul ei ole Delfis sõnavabaduse piiramine suur, sest kui autor analüüsis 3115 kommentaari ning nendest oli eemaldatud 15 kommentaari ehk circa 0,5%, siis ei ole mõistlik järeldada, et sõnavabadusse sekkumine oleks suur või et tegu oleks tsensuuriga.

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast selgub, et portaalipidajad peavad omaalgatuslikult eemaldama kommentaarid, mis sisaldavad vihakõnet või otseseid ähvardusi. Vihakõne hindamisel tuleb arvesse võtta konteksti ning seda, mis on kommentaari sõnum ehk mida autor tahab saavutada oma kommentaariga. Kommentaaride autoritele võiks järgneda karistusõiguslik vastutus vihakõnet ja otseseid ähvardusi sisaldavate kommentaaride esinemisel ning kellegi au ja reputatsiooni alandavad kommentaarid võiksid olla tsiviilvaidluse objektiks.

Käesoleva magistr töö hüpotees oli, et seadus näeb ette laimava, solvava ning isikuõigusi rikkuva kommentaari eemaldamise, aga portaalipidajaid seda ei tee. Hüpotees leidis kinnitust,

sest autor leidis kümme vihakõne kommentaari ning kuus au ja reputatsiooni alandavat kommentaari.

PROBLEMS WITH THE FREEDOM OF EXPRESSION IN ONLINE MEDIA

Summary

The Internet and new smart solutions make everyday life a lot easier and comfortable. In order to read a newspaper, there's no need to buy a paper because news is just one click away while using a smartphone or personal computer. The comfortability in today's life brings up modern problems. One of this kind of problem is the misuse of the right to the freedom of expression. The purpose of this master's thesis is to analyse how defamatory and offensive comments legally classify in Estonian law and how many such comments actually occur in the Delfi online comments environment.

In the first chapter of the thesis the author analyzes the aspects of the concept of the freedom of expression and what effect the freedom of expression has on online comments. In another word, is the freedom of expression adjustable to online comments. It appears that the concept of the freedom of expression has an important role in the Constitution of the Republic of Estonia. The main role is to provide the sustainability of the democratic society because the freedom of expression is one sign of the democratic state and also the backbone of the (democratic) state. One way to realize the freedom of the expression is through online media. Case law has come to a conclusion that online press does not only have the right to publish controversial news, but the freedom of expression is also an instrument that should courage media to write about political topics and to invite media to political debate which, in overall, is the main characteristic of the democratic society.

The freedom of expression is not an absolute right for its users, the people. Freedom of expression may be restricted by law, if it's necessary, in order to protect other people's reputation and rights, public interests, public safety, and morale. The main reason to restrict the freedom of expression in online comments is to protect other people's rights like honor and reputation.

The freedom of expression is much older term than online comments but nevertheless, the online comments belong under the competence of the freedom of expression. The characteristics of online comments are anonymity and unedited content. Thanks to anonymity it's much easier to seduce people into commenting. Additionally, online comments are a way to keep people longer on websites, show them more ads and make a profit. The owner of the

Internet comments section, for example Delfi, is according to the Information Society Services Act a person who stores information.

The second chapter of the thesis focuses on how to protect people against offensive comments. Preventive measures that portal owners can consider are: notice and take down comment system, pre-monitoring comments and mandatory requirement to create a user in order to be able to comment aka registered comments. According to the European Court of Human Rights, the notice and take down comment system is usually enough to avoid offensive comments but portal owners should know when they need to be on alert due to the reason that some articles get more attention and also offensive comments. Pre-monitoring and registered comments are not quite as good measures as the notice and take down comment system because the freedom of the expression may get illegally restricted when moderators decide over the legitimacy of the comment because they don't have the skill set and civil persons should not decide questions related with the freedom of the expression. In case of the registered comments, people may avoid commenting because humans are more confident when they can act anonymously. From case law, it appears that if someone's rights are violated then he can sue both, the owner of the portal and the actual owner of the comment. Due to the nature of Estonia's civil law, it's harder for the applicant to find out who's behind the offensive comments, thus, the applicant usually sues the owner of the portal.

The third chapter of the thesis focuses on the actual comments in Delfi's online comments environment and on the types of the comments. Comments can be categorized as vulgar comments, hate speech and comments that violate other person's rights (defamation of a person). Only hate speech is not protected by the freedom of the speech, vulgar comments and comments that violate other person's rights are usually protected by the freedom of the expression.

The Author read and analyzed 3115 comments in Delfi online comments environment and found 24 vulgar comments, 10 hate speech comments and 6 comments that violate other person's rights. The reason why vulgar comments are allowed in comments environment can be explained by the fact that they are protected by the freedom of the expression and thus can't be removed. Comments that violate other people's rights (defamation of a person) are comments that damage the good reputation of someone by passing undue value judgment by the unjustified use of the name or image or by breaching the inviolability of the private life of another personality right, or disclosure of incorrect information about someone. If someone

feels that his good reputation is damaged by incorrect information or by passing undue value judgment, then he can sue the slanderer in civil court. Author also found 15 comments that were removed from the comments environment. Removing a comment is direct intervention into the freedom of the expression. As only 15 comments were removed from the 3115 that author analyzed it's reasonable to say that intervention into the freedom of expression is not remarkable, only 0,5%.

The hypothesis of the master's thesis was that the Estonian law requires removing slanderous and hate speech comments but it is not done by the online media portal. The afore-mentioned hypothesis can be confirmed because author finds 10 hate speech comments and 6 comments that are slanderous. Hate speech should be removed immediately from the comments environment and slanderous comments are the object of a possible civil procedure.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. B. Bosker. Facebook's Randi Zuckerberg: Anonymity Online 'Has to go away'. – Huffington Post 27.07.2011. Arvutivõrgus: http://www.huffingtonpost.com/2011/07/27/randi-zuckerberg-anonymity-online_n_910892.html (17.04.2017).
2. M. Ernits. Avalik väljendusvabadus ja demokraatia. Juridica 2007/1, lk 16-29. Arvutivõrgus: http://juridica.ee/juridica_et.php?document=et/articles/2007/1/120930.PRN.prv.php (26.04.2017).
3. T. Hennoste. Üleskutse arvamuskirjutajale. – Sirp 20. november 2008. Arvutivõrgus: <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/ueleskutse-arvamuskirjutajale/> (17.04.2017).
4. S. Hiion. Sõnavabadus Interneti kommentaariumides: õiguslikud aspektid. Magistritöö. Tartu 2014. Arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42729/hion_simoona.pdf (14.04.2017).
5. History of the Web. - World Wide Web Foundation. Arvutivõrgus: <http://webfoundation.org/about/vision/history-of-the-web/> (17.04.2017).
6. Human Rights Council. The promotion, protection and enjoyment of human rights on the internet, 20th session. 5.05.2012. A/HRC/20/8. Arvutivõrgus: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-2_en.pdf (14.04.2017).
7. Kohus tunnistas väljendi „juudid ahju” vaenuõhutavaks. – Postimees 5.08.2005. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/1490657/kohus-tunnistas-valjendi-juudid-ahju-vaenuohutavaks> (26.04.2017)
8. J. Laffranque. Euroopa Inimõiguste Kohus ja Eesti õigus: kas monoloog või dialoog? Juridica 2016/8.
9. J. Leitner. Identifying the Problem: Korea's Initial Experience with Mandatory Real Name Verification on Internet Portals. – Journal of Korean Law. Vol. 9, 83-108, 2009. Arvutivõrgus: [http://d-space.snu.ac.kr/bitstream/10371/85159/1/4.%20Identifying%20the%20Problem%20Korea%E2%80%99s%20Initial%20Experience%20with%20Mandatory%20Real%20Name%20Verification%20on%20Internet%20Portals.pdf](http://dspace.snu.ac.kr/bitstream/10371/85159/1/4.%20Identifying%20the%20Problem%20Korea%E2%80%99s%20Initial%20Experience%20with%20Mandatory%20Real%20Name%20Verification%20on%20Internet%20Portals.pdf) (17.04.2017).

10. J. Leitner. To Post or not to Post: Korean Criminal Sanctions for Online Expression. – Temple International & Comparative Law Journal 2011. Arvutivõrgus: <https://sites.temple.edu/ticlj/files/2017/02/25.1.Leitner-TICLJ.pdf> (17.04.2017).
11. M. A. Lemley. Rationalizing Internet Safe Harbors. – Journal of Telecommunication & High Technology Law, 6. 2007-2008.
12. S. Luide. Au tsiviilõiguslik kaitse ja selle erisused au teotamisel interneti kaudu. Magistritöö. 2003. Arvutivõrgus: <http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/787/luide.pdf?sequence=5> (14.04.2017).
13. S. Luide. Interneti-teenuse pakkujate õiguslik staatus ja vastutus. – Juridica 2001/1.
14. R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Euroopa inimõiguste konventsioon, selle järelevalveorganite praktika ning Eesti õigus. Juridica 2001/1.
15. Online kommentaaride hea tava lepe. Eesti Ajalehtede Liidu Nõukogu. 30.10.2008. Arvutivõrgus: <http://www.eall.ee/lepped/online.html> (17.04.2017).
16. O'Reilly. Tim O'Reilly: Official Bio. – URL: <http://www.oreilly.com/tim/bio.html> (17.04.2017).
17. Rait Maruste: vihakõne, internetileim ja sõnavabadus. – Postimees 20.09.2013. Arvutivõrgus: <http://arvamus.postimees.ee/2080732/rait-maruste-vihakone-internetileim-ja-sonavabadus> (17.04.2017).
18. F. La Rue. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression. 16.05.2011. A/HRC/17/27. Arvutivõrgus: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf (17.04.2017).
19. H. Schneider. Põhiseaduse preambula: tema tähtsus ja õiguslik loomus. Juridica, 1996/9.
20. Sõnavabadusest ja vihakõnest Leedo vs. Delfi juhtumi valguses. – Eesti Advokatuur 27.07.2015. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/blogi.n/sonavabadusest-ja-vihakonest-leedo-vs--delfi-juhtumi-valguses> (17.04.2017).
21. Sõnavabadusest ja vihakõnest Delfi versus Eesti juhtumi näitel, II. – Eesti Advokatuur 4.08.2015. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/blogi.n/sonavabadusest-ja-vihakonest-delfi-versus-eesti-juhtumi-naitel-ii> (17.04.2017).
22. K. Turk. Teabe talletaja deliktiõiguslik vastutus. Magistritöö. Tartu 2010. Arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15063/turk_karmen.pdf?sequence=1 (17.04.2017).

23. Türgi valitsus tühistas Twitteri-keelu. – Postimees 04.04.2014. Arvutivõrgus: <http://maailm.postimees.ee/2750566/turgi-valitsus-tuhistas-twitteri-keelu> (17.04.2017).
24. Türgi kohus otsustas YouTube'i siiski keelustada. – Postimees 5.04.2014. Arvutivõrgus: <http://maailm.postimees.ee/2752266/turgi-kohus-otsustas-youtube-i-siiski-keelustada> (17.04.2017).
25. ÕS-i uued sõnad. Vihakõne. – Arvutivõrgus: <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=0> (17.04.2017).
26. Worldometers. Current World Population. – URL: <http://www.worldometers.info/world-population/> (17.04.2017).

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

27. Deklaratsioon sõnavabadusest internetis. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee. 13.05.2005 – CM(2005)56.
28. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
29. Infoühiskonna teenuse seadus. – RT I, 12.07.2014, 48.
30. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. - RT II 2010, 14, 55.
31. Karistusseadustik. – RT I, 31.12.2016, 14
32. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt. – RT II 1994, 10, 11.
33. Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon. – RT II 2007, 15.
34. Vangistusseadus. – RT I, 01.03.2017, 4.
35. Võlaõigusseadus. – RT I, 31.12.2016, 7.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendid

36. EIKo 07.12.1976, 5493/72, *Handyside vs. Ühendkuningriik*.
37. EIKo 06.09.1978, 5029/71, *Klass ja teised vs. Saksamaa*.
38. EIKo 08.07.1986, 9815/82, *Lingens vs Austria*.
39. EIKo 22.05.1990, 12726/87, *Autronic vs Šveits*.
40. EIKo 26.11.1991, 13585/88, *Observer ja Guardian vs Ühendkuningriik*.
41. EIKo 23.04.1992, 11798/85, *Castells vs. Hispaania*.
42. EIKo 25.06.1992, 13778/88, *Thorgeir Thorgeirson vs Iceland*.
43. EIKo 26.09.1995, 17851/91, *Vogt vs Saksamaa*.

44. EIKo 28. 09.1999, 28114/95, *Dalban vs Rumeenia*.
45. EIKo 08.07.1999, 26682/95, *Sürek vs. Turkey*.
46. EIKo 29.06.2004, 64915/01, *Chauvy jt vs. Prantsusmaa*.
47. EIKo 15.11.2007, 12556/03, *Pfeifer vs. Austria*.
48. EIKo 25.02.2010, 44306/98, *Renaud vs. Prantsusmaa*.
49. EIKo 21.09.2010, 34147/06, *Polanco Torres ja Movilla Polanco vs Hispaania*.
50. EIKo suurkoda 7.02.2012, 39954/08, *Axel Springer AG vs Saksamaa*.
51. EIKo 10.10.2013, 64569/09, *Delfi AS vs Eesti*.
52. EIKo suurkoda 16.06.2015, 64569/09, *Delfi vs. Eesti*.
53. EIKo 19. 01.2016, 17429/10, *Kalda vs Eesti*.
54. EIKo 02.02.2016, 22947/1, *Magyar Tartalomszolgaltatok Egyesülete ja Indez.hu Zrt vs. Ungari*.

Riigikohtu lahendid

55. RKKKo 26.08.1997, 3-1-1-80-97.
56. RKKKo 10.04.2006, 3-1-1-117-05.
57. RKTko 5.12.1997, 3-2-1-99-97.
58. RKTko 13.05.2005, 3-2-1-17-05.
59. RKTko 21.12.2005, 3-2-1-95-05.
60. RKTko 10.06.2009, 3-2-1-43-09.

Ringkonnakohtu lahendid

61. TlnRnKo 1.02.2008, 2-06-20922.

ANALÜÜSITUD DELFI ARTIKLID

62. Eesti kirjanike liidu liikmed saatsid prokuratuurile Kenderit toetava kirja: tegu pole lapsporno, vaid ilukirjandusega. – Delfi 04.08.2015.
63. Kirjanikud pöördumises riigijuhtide poole: kriminaalsüüdistuse esitamine Kaur Kenderile on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega. – Delfi 20.01.2016.
64. FOTOD: Kaur Kenderi advokaat taotles eelistungil prokuröri taandamist. – Delfi 03.02.2016.
65. Lapsporno valmistamises süüdistatav Kaur Kender läheb kohtu alla. – Delfi 1.05.2016.

66. Kaur Kender peab kinnise pornoistungi kohta avalikku päevikut! Kaitsja Paul Keres: see õigus süüdistataval siiski säilib. – Delfi 11.05.2016.
67. Kaur Kender: kohus määras mulle psühhiaatrilise ekspertiisi. – Delfi 13.05.2016.
68. Pornoistung jäädvustatakse filmilindile: Kaur Kenderist valmib dokumentaalfilm. - Delfi 13.05.2016.
69. Kohus saadab Kenderi hullumajja: nemad otsustavad, kes saab minu raviarstiks ja mis osakonda ma lähen! – Delfi 18.05.2016.
70. HOMSES PÄEVALEHES: Siim Tuisk: meil saab raamatukogust eestikeelset „Mein Kampf”. Kas tõesti on "Untitled 12" hullem, et Kender vangi panna? – Delfi 23.05.2016.
71. Vaikimine pole Kenderi puhul enam valik. – Delfi 23.05.2016.
72. Kenderi kohtuistungitel räägitakse kirjandusest rohkem kui pornost. – Delfi 25.05.2016.
73. Kindel minek! Kaur Kender saadetakse hullumajja: ma arvan, et mu kadunud ema oleks mu üle üsna uhke. – Delfi 27.06.2016.
74. Sõbrad tulevad appi! Kaur Kenderile tehti nädala jooksul kohtukulude katteks ligi 9000€ annetusi. – Delfi 28.05.2016.
75. Kenderi kaitsja vaidlustas psühhiaatrilise ekspertiisi: prokuratuur pole suutnud välja tuua ühtegi asjaolu, millest võiks järeldada, et Kenderit vaevab vaimutegevuse häire! – Delfi 13.07.2016.
76. Soome PENi seisukoht Kaur Kenderi ”Untitled 12” teemal: see on porno paroodia. – Delfi 13.07.2016.
77. Kaotas ka ringkonnakohtus: lapsporno valmistamises süüdistatav kirjanik Kaur Kender peab läbima vaimse tervise ekspertiisi. – Delfi 30.08.2016.
78. Vaimse tervise ekspertiisis käinud Kaur Kender: saan tõendi, et ei olnud kirjutamise hetkel hull. – Delfi 1.12.2016.
79. Kaur Kender anonüümseid kommentaare ei loe: ma eelistan laiemat spektrit arvamusi, kus on esindatud kõik äärmused. – Delfi 1.12.2016.
80. Eksperdid: Kender ei vaja psühhiaatrilist ravi. – Delfi 8.12.2016.
81. Kaur Kender kavatseb vanglasse mineku korral uue ameti õppida: mul on 1% võimalust vabadusele. – Delfi 12.12.2016.
82. Kenderi kohtunik skandaalsest teosest "Untitled 12": ainukesed lugejad on kirjandusteadlased ja võib-olla pedofiilid. – Delfi 1.02.2017.

83. DELFI FOTOD: Kaur Kenderi kohtuprotsess jätkub märtsis kinnisena, fännid on pettunud. – Delfi 6.02.2016.
84. FOTOD KOHTUST: Prokuröri hinnangul Kender teadis, et toodab lapspornot. Karistuseks nõuab süüdistaja rahatrahvi. – Delfi 22.03.2017 .
85. DELFI VIDEO: Kaur Kender: praegune kohtuprotsess on väga jöhker totalitaarse korra tagasitulek. – Delfi 22.03.2017 .
86. Kaur Kenderi viimane sõna UNTITLED12 kohtuprotsessil: ka oma kõige jälgimates kujutelmades ei oleks ma osanud arvata, et eesti keeles kirjutamise saatus võib nii võikaks kujuneda. – Delfi 24.03.2017.
87. Olavi Ruitlane: kirjanik Kenderile, kohtunik Kunmanile ja prokurör Pähklile on koht ajaloos garanteeritud. – Delfi 01.04.2017.
88. "Suud puhtaks": Kas Kaur Kender tootis lapspornot? - Delfi 5.04.2017.

KASUTATUD LÜHENDID

89. Eesti Ajalehtede Liit
90. EIK - Euroopa Inimõiguste Kohus
91. IÕN - ÜRO Inimõiguste Nõukogu
92. InfoTs - Infoühiskonna teenuse seadus
93. PS – põhiseadus
94. VÕS – võlaõigusseadus

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Christopher Tammet,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

VÄLJENDUS VABADUSE PROBLEEME *ON-LINE* MEEDIAS

mille juhendajaks on PhD Marianne Paimre,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas 2.05.2017